

banka

meslek
ve fikir
dergisi

Sevgili Okuyucularımız	3	Banka Dergisi
Bankaların Plâsmanları	4	Hayri Seçkin
Pahalılıkla Mücadelede İstihlâk Kooperatiflerinin Yapıcı Etkileri	21	Aziz Tahsin Balkanlı
Bankalarda Tahsil Senetleri ve Senet Tahsiline Aracılık Muamelesi	28	Vedad Onur
Yapı Tasarrufu ve Konut Kredileri	34	Eman Yeğen
Rusya Ziraatinde Mülkiyet ve Sistem Değişiklikleri	43	Ali Şakir Ağanoğlu
Bankacılığın Geleceği (Çev: Alp Gürus)	53	Claude Bourillon
Piyasa Durumu	57	Yıldırım Kılış
Okuyucu Soruları	63	Banka Dergisi
Banka Kredilerini Tanzim Komitesi Kararları	64	Banka Dergisi

temmuz - 1967

cilt : 4 sayı : 7

GELECEĞİ
İÇİN

**SİZE
GÜVENİYOR**

SİZ DE
AKBANK'a
GÜVENİN

**1967
YILINDA**

**5 MİLYON
AKBANK**

VİNYLEX VİNYLEX VİNYLEX VİNYLEX

VİNYLEX

SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ

- YER MUŞAMBALARI
- SUN'İ DERİLER
- MOBİLYA VE OTO DÖŞEMELİKLERİ
- SÜNGERLİ SUN'İ DERİLER
- CİLT BEZLERİ

- SOFRA MUŞAMBALARI
- BRANDA BEZLERİ
- OTO TABANLIKLARI
- PLASTİK LEVHALAR
- POLİÜRETAN SÜNGER (Möble ve bitumum döşeme işlerinde)

KONFEKSİYON :

- SÜNGER YATAKLAR
- SÜNGER YASTIK VE MİNDERLER
- BAVUL VE ÇANTALAR
- SÜNGERLİ KUMAŞLAR (Laminasyon)
- FABRİC TO FABRİC (Kumaşlar)

Tamamı Türk sermayesi ile kurulmuş olan, BALKANLARIN ve ORTA DOĞU'nun en büyük ve modern Plastik Sanayi Fabrikası en üstün kaliteli mamulleri ile sayın halkımızın hizmetinde olmaktan şeref duyar.

FABRİKA : Kartal—Maltepe—İstanbul Telefon: 53 39 00

VİNYLEX VİNYLEX VİNYLEX VİNYLEX

Türk yollarındaki
motosikletlerin yüzde yetmişi

JAWA

markasını taşıır.

MODELLER

JAWA 350

JAWA 250

05 IDEAL JAWA

CZ. 1,25

STADION - Yarım beygir pedalli

HAVADA JET KARADA JAWA

BOL YEDEK PARÇA İTİHALİ SERVİS

ÇELİK MONTAJ

TİCARET VE SANAYİ A. Ş.

TÜRKİYE VE ORTAŞARKIN EN MODERN MOTOSİKLET FABRİKASI

ÇELİK MOTOR Ticaret 116 Şişli - Sirkacı Gar banyosu 217. Tel. 27 34 62 - 22 82 24. Telex: 3604 İstanbul

SEVGİLİ OKUYUCULARIMIZ

22-26/Mayıs/1967 tarihlerinde Yalova Termal Otelde Mehmet Odabaş Prodük-tivite Kurumunca tertiplenen «Bankacılık Semineri» nde T. Emlâk Kredi Bankası Genel Müdürü Hayri Seçkin tarafından «Bankaların Plâsmanları» üzerinde veri-len bir tebliği tetkiklerinize sunuyoruz, Sayın Hayri Seçkin'in tebliğinden, çoğu hususlarda ,Dergimizde savunulan görüşleri paylaştığını görmekte memnuniyet duymaktayız.

Haziran Ayı İstanbul'da Yapı Tasarrufu üzerinde uluslararası bir kongreye şahit oldu. **II. Avrupa Yapı Tasarruf Sandıkları Kongresi** 19-23/Haziran/1967 ta-rihleri arasında Hilton'da yapıldı.

Bir kısım iktisatçılar arasında mesken yatırımlarının prodüktif olmadığı yolunda önfikirler yerleşmiş gibidir. Oysa ki, geri kalmış ülkeler kalkınmasında kanaatımızca sermayeden de önemlisi, emeğin vasıflılığı ve verimliliği mes'alesi gelmektedir. Konuya bu açıdan bakılınca mesken yatırımlarının düşünüldüğü ka-dar «gayri müsmir» olmadıkları ortaya çıkar. Kaldı ki, işin bir de medenilik ve sosyal yönü vardır. Bu da gözönüne alınırsa, «mesken mes'alesi» çözümünün özel-likle geri kalmış ülkelerde ne derece önemli olduğu anlaşılır.

II. Avrupa Yapı Tasarruf Sandıkları Kongresi bu düşüncenin Yurdumuzda yayılması, Kalkınma Plâni yapıcılarını etkilemesi bakımlarından uygun bir fır-sat olarak değerlendirilebilir; basınla daha iyi bir işbirliği kurulabilir. Bu olama-mış ve Kongre Basınıımızda önemi ölçüsünde yer tutmamıştır.

Biz meslekî bir dergi olarak, Kongreye daha fazla bir yer vermeğe çalışa-cak ve hiç değilse gelecek sayımızda Kongrede verilen tebliğlerden birini olsun bütünü ile bilgilerinize arzedeceğiz. Bu arada, bu fırsatı değerlendirerek T. Em-lâk Kredi Bankası'nın Yapı Tasarruf uygulamaları hakkında Emân Yeğen'in bir yazısını da sizlere sunmaktayız.

Aziz Tahsin Balkanlı'nın yükselen fiyatlar karşısında «İstihlâk Kooperatifçi-liği» ne dair bir yazısını sütunlarımızda ilgi ile izliyeceğiniz kanısındayız.

Saygılarımızla
BANKA Dergisi

BANKA**AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ****TEMMUZ - 1967 - CİLD 4 - SAYI : 7**

Sahibi : Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti. adına: Dr. Nezh H. Neyzi,

Yazı İşleri Müdürü : Yıldırım Kılış

Basıldığı Yer : Yenilik Basımevi

İdare Yeri : İmam Sok. No.: 1 Kat: 3 - Beyoğlu

Yönetim Komitesi : Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu, Necdet Durakbaşa, Dr. Mustafa

A. Aysan, Alp Gürus, Dr. Nezh H. Neyzi

Ankara Temsilcimiz : Hikmet Keyman

Abone : Yıllık 30 TL., Altı Aylık 15 TL.

İlân Tarifesi : Arka Dış Kapak 700 TL., Arka İç Kapak ve 2. Sahife 500 TL., Ön İç Kapak ve 1. Sahife 600 TL., İç Sahifeler 400 TL., Abone ve ilân bedelleri Derginin T. C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A. Ş. Par-makkapı Şubesindeki 271 numaralı hesabına gönderilebilir.

BANKA, bankacılık alanında her çeşit görüşe açıktır. Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlansın iade olunmaz. Yayınlanan yazılar rızamız olmadan ikti-bas edilemez. Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P. K. 769 Karaköy - İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

BANKALARIN PLÂSMANLARI (*)

Hayri SEÇKİN
(T. Emlâk Kredi Bankası
Genel Müdürü)

Kıymetli Dinleyiciler ve
Muhterem Meslekdaşlarımız,

Bankacılık mesleğinin mensubu olarak bankacılığımızın bizleri ilgilendiren, düşünmemizi gerektiren ve tedbir alınması icap eden sayısız sorunları ve konuları mevcuttur.

Bunlar, ekonomik yapımızın geliştiği müddetçe günden güne artma temayülünde olduğu gibi kamu oyununda ve değişik zümrelerde çeşitli kıymet hükümlerine göre değerlendirilmektedir.

Meselâ, bir «faiz» konusu teorik olarak kanun veya kararnamelerle tesbit edilen bir husus olmakla beraber faiz tasarruf sahibi için gelir, müteşebbis için gider, banka için ise hem gelir ve gider unsuru olmakta, diğer taraftan faizin toplam mevduat hacminin çoğalması ile, yatırımların finansmanı ve dolayısıyla üretimin artması ile başka bir deyimle tasarruf ve yatırım arasındaki fonksiyonel münasebetlerle çok yakın irtibatı bulunmaktadır. Bu itibarla yalnız faiz haddinin tayini dahi milletçe kalkınmamızın hedef ve stratejisi ile sıkı sıkıya bağlı bir konudur.

İşte küçük bir misâlde görüldüğü gibi mesleğimize ait her türlü konu ilim muhitlerinden tutunuz, ticaret ve sanayi çevrelerinde ve her vandaşın zihninde daimî olarak münakaşa edilecek güçte ve karakterde olmuştur ve olacaktır.

Bankacılığımızın temel sorunlarının tüm olarak ele alınıp bu mesleğin gelişmesine müsait bir ortamın yaratıldığını ileri sürmek zordur.

(*) Mehmet Odabaş Prodüktivite Kurumu tarafından tertiplenen «Bankacılık Semineri» nde 24.Mayıs.1967 tarihinde verilen tebliğdir.

Bu faaliyet koluna en iyi gelişmeyi verebilmek için bankacılıkla ilgili problemleri bütün ayrıntıları ile ortaya koymak, tartışmasını yapmak ve dünyadaki yeni temayül ve ilerlemeleri de gözönüne alarak doğruyu meydana çıkarmak zarureti olduğunu kabul etmek gerekir.

Memleketimizde son yıllarda görülen bu konudaki çalışmalar bizi iyimserliğe sevketmektedir. Türkiye Bankalar Birliğinin gelişmekte olan çalışmaları, Bankacılık Enstitüsünün eğitim ve muhtelif dergilerde Bankacılıkla ilgili ve kesâfet kazanan neşriyat disiplinsiz bir gelişme yerine Bankacılığın anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Bu düşüncelerle, memleketimiz işletmeciliğine prodüktivite, modern sevk ve idare meselelerinin girmesine öncülük ve en verimli bir yaşta hayata veda eden rahmetli Mehmet Odabaş'ın ismini ve hatırasını ebediyen yaşatmak için sayın eşi tarafından kurulan bu kurumun tertip ettiği semineri sevinçle karşılıyor ve bankacılığımızın bu günkü problemlerinin anlaşılmasına kendi gücü nisbetinde bir katkıda bulunmasını bütün gönlümüzce temenni ediyor, Mehmet Odabaşı bu vesile ile bir kere daha anıyoruz.

Muhterem Arkadaşlar,

İktisadî kalkınma politikasında kararlı olan her ülke, mevcut kredi organlarının imkânlarını artıracak ve faaliyetlerini daha faydalı neticelere götürecektir usulleri bulmak ve gerçekleştirmek zorunluğundadır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızın kredi müesseselerini İktisadî hayatın desteği addederek bu sahaya önemlice bir yer ayırmış olması belirttiğimiz gerçeğin bir ifadesidir.

Modern Bankacılığın en başta gelen fonksiyonu kredi verme işidir ki bu sermayeyi bol olan ve fena kullanan veya hiç kullanılmayan yerden alarak onu aranan ve iyi nemalandıran sektörlerle sevk etmekten ibarettir.

Ünlü Alman İktisatçısı Hildebrant'ın deyimi ile «çağdaş ekonomiler, kredi ekonomisine girmiş ekonomilerdir.»

Biz konuşmamızın konusunu teşkil eden kredi politikası, kredilerin kullanılma alanları, sektörler itibariyle dağılışına değinirken ekonomimizle olan ilişkileri üzerinde kısa da olsa duracağız.

Türkiye'de bankacılık ile ilgili istatistikler tetkik ve tahlil edildiğinde Memleketimizde bankacılığın 1950 yılından itibaren büyük ölçüde geliştiğini görmek mümkündür. Bu gelişmeden maksat her yıl daha

fazla mevduat toplanması ve çeşitli Bankacılık hizmetlerinin, bu arada banka kredilerinin daha geniş bir topluluğun emrine amade kılınmasıdır.

Filhakika, 1950 yılından itibaren kredilerin başlıca kaynağını teşkil eden ve bankaların kredi fonksiyonunun ana temeli olarak mütalâa edilen mevduat ile kredi artışlarına ait rakkamlar aşağıdaki gibi tecessül etmekte ve diğer memleketlerde olduğu gibi Memleketimiz bünyesinde de kredi ile mevduat aynı paralel grafiği çizmektedir. T.C. Merkez Bankası Bültenleri tetkik olduğunda kredi ile mevduat arasında orantılı bir inkişafın mevcut olduğunu görürüz.

Bu gelişmeye ait bir tablo aşağıda verilmiştir. (*)

<u>Yıllar</u>	<u>Bankalardaki Mevduat</u>	<u>Banka kredileri</u>
1950	1,2 Milyar T.L.	1,6 Milyar T.L.
1952	2,2 » »	3,1 » »
1954	3,3 » »	4,7 » »
1956	4,9 » »	6,6 » »
1958	6,9 » »	9,4 » »
1960	7,8 » »	10,6 » »
1962	9,7 » »	11,3 » »
1964	13,5 » »	12,3 » »
1965	16,2 » »	15,2 » »
1966 11. ay)	19,5 » »	17,5 » »

Görülüyor ki mevduat ve banka kredileri 1950 yılından 1962 yılına kadar 7 mislinden fazla bir artış göstermiş; bu yıldan itibaren vukubulan ve özellikle 1965 ve 1966 daki artışlar ise geçmiş yıllara nazaran daha belirli bir hal almıştır.

Kamu ve özel sektörün, plân içinde kendinden beklenen hedefleri gerçekleştirebilmesinde, kredi politikasının rolünün büyük olduğu aşıkârdır. Özel sektör yatırımlarının gerçekleşmesi bir yandan oto finansmana ve sermaye piyasasından elde edilecek tasarruflara dayanması, öte yandan ticarî ve başka bankalar ile kredi müesseselerinin kredileri ile beslenmesi esastır.

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin ihtiyaç duyacakları yatırım ve İşletme Kredilerinin ise Devlet Yatırım Bankası ve özel fonlardan karşılanması gerekmektedir.

Esasen Birinci V yıllık Kalkınma Plânımız da bu ilkeyi kabul etmiştir.

(*) Para kıymetindeki düşmeler ortadan kaldırıldıktan sonraki mevduat rakamları için bakınız. (Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu, Banka Dergisi Mart/1967, «Mevduatta Görülen Eğilimler»)

Söz buraya gelmişken ülkemizdeki banka kredilerinin kalkınma plân ve programlarının hedef ve stratejisine ne dereceye kadar uymakta olduğuna temas etmekte fayda umuyorum.

Evvelâ banka kredilerinin vadelerine göre memleketimizdeki durumu ve uygulanan sistemi kısaca gözden geçirmek gerekmektedir.

Bilindiği üzere Bankaları en belirli ayrıntıları ile ticaret - mevduat, iş - yatırım bankaları olarak bir tefrike tabi tutmak mümkündür. Memleketimiz Bankacılığında bu ayırma uygun olarak kesin bir ihtisaslaşma bahis konusu olmamıştır. Meselâ, Memleketimizde mevduat kabul eden bankaların ayrıca iş-yatırım ve ticaret bankacılığını birlikte yürüttükleri görülmektedir. Yine bu muhtelit sistem içinde özellikle ticaret bankalarının uzun vadeli kredi mevzuu olan yatırım sahalarını finanse ettiklerine şahit oluyoruz.

Ihtisaslaşma ile ilgili olarak ortaya çıkan bu sistem problemi, ilmi yönden tetkike değer olmakla beraber Memleketimiz realiteleri bakımından üzerinde durulması gereken bir konudur.

Memleketimizde 40 yıl Bankacılığımızda görülen gelişme içinde mevduat bankacılığı ile ticaret bankacılığı bir arada yürümüş, hatta memleketimizde en yaygın ve kuvvetli mevduat nev'i bulunan vadesiz mevduatı likiditeyi muhafaza ve immobilizasyonu önlemek için kısa vadeli kredilerde kullanmaları gerekirken, orta ve uzun vadeli kredilerin cazibesi ve ülkenin realitelerinden gelen ihtiyacın kuvvetiyle bu tarz finansman yoluna girmişlerdir. Buna bir zaruretin ifadesi demek yanlış olmayacaktır.

Bankacılığımızın böylesine memzuç bir sisteme mevzuatın tanzim edici veya zorlayıcı bir kuvveti ile de girdiği söylenemez.

Ekonomisi gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde sermaye piyasasının yokluğu sebebiyle vadesiz veya kısa vadeli mevduatın orta veya uzun vadeli finansmana muhtaç yatırım sahalarına ticaret bankacılığı kanaliyle aktarılmasında kaçınılmaz zorunluklar vardır.

Memleketimizde de bu sistem aynı zorunlukla işlemiş ve işlemeye devam etmektedir. Sermaye piyasasının düzenli bir şekilde kurulup ihtiyaca cevap verir bir duruma geleceği tarihe kadar da devam edecektir.

Bütün bu duruma rağmen sistemin kısa vadeli kredileri karşılaması gereken ticaret bankaları fonlarının likiditesinin sarsılmasına sebep olduğunu ifade etmek gerekir. Ticarî kredilerin başka yoldan orta ve uzun vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılaması sebebiyle büyük denebilecek bir nisbeti (1960 yılında D. Plânlama teşkilâtının yaptığı hesaplara göre % 18,5) donmuş alacaklar durumuna gelmiştir.

Orta ve Uzun süreli kredilere gelince:

Süreleri 1 yıldan 5 yıla kadar olan ve sanayi, tarım ve turizm gibi sektörlerin döner sermaye ihtiyacını karşılayan orta süreli kredilerin mahiyet ve usulleri memleketimizde belirli bir hale gelmemiştir. Daha önce de izah olunduğu üzere orta süreli kredi ihtiyaçları, kısa süreli kredi kaynaklarından kısa süreli kredilerin sürelerinin uzatılması suretiyle giderilmiştir.

Teşebbüslerin yatırım kredisi ihtiyacını karşılayan uzun süreli krediler de, Memleketimizde ilk defa kurulan Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının sanayi sektörü için verdiği uzun süreli krediler hariç olmak üzere, aynı şekilde kısa süreli kredilerle karşılanmıştır.

Birinci V yıllık plân döneminde yukarıda bahis konusu ettiğimiz krediler sahasında plânımızın kabul ettiği ilkelere uygun olarak bazı gelişmeler olmuştur.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına ilâveten Bankalarımızın işti-râkiyle Sınai Yatırım ve Kredi Bankası kurulmuş, kamu iktisadi teşebbüsleri yatırımlarının finansmanı için Devlet Yatırım Bankası faaliyete geçmiştir.

Özel sektör finansmanına yardım edecek özel sektör Yatırım Bankasının kurulması için hazırlanan kanun tasarısı T.B.M.M. ne sevk edilmiştir.

Bu tedbirlere rağmen banka kredilerinin Kalkınma Plânı hedef ve stratejisine uygun olarak yöneldiğini kabul etmek zordur.

Bugün toplam kredi hacminin genişliyen ekonominin ihtiyaçlarına yeterli seviyeye erişememesi, mevcut kredi hacminin en verimli alanlara dağıtımının sağlanamamış olması ve faiz hadlerinin kredilerin dağıtımını konusunda etkili bir araç olarak kullanılmaması karşılaşılan temel sorunlardır.

Yukarıda temas edildiği üzere müteşebbislerin orta ve uzun vade- li kredileri ticarî kredi yolu ile temin etmeleri sebebiyle daha teşebbüsün bidayetinde ekonomiye istihsal unsuru olarak girecek bir tesisin maliyeti, yüksek faiz haddi dolayısıyla, artmıştır. 1966 yılı rakkamlarına göre özel sektöre açılan kredilerin takriben % 58,3 ü ticarî krediler şeklindedir. Bu nisbet 1962 de % 59,6, 1963 de % 57,8, 1964 de % 54,3, 1965 de % 58,7 olmuştur.

Burada D. Plânlama Teşkilâtınca 1962-1965 devresinde Özel Sektöre ait 285 adet kuruluşta yapılan tetkik sonuçlarından kısaca bahsetmek konuyu daha çok aydınlatacaktır.

Bu tetkik sabit kıymetlerin müteşebbisin öz sermayesi ile sağlandığını, ancak üretim sırasında ve üretimi yürütebilmek için net sabit kıymet yatırımının iki katına yakın ölçüde yabancı kaynaklardan yararlandığını ortaya koymuştur. Banka sisteminden sağlanan krediler net sermaye yatırımlarının % 98,9 u, diğer kaynaklardan sağlanan krediler % 82,4 ünü meydana getirmektedir.

285 Kuruluşa ait rakkamlar özet olarak şöylece tecelli etmiştir:

Öz Sermaye:	151,1 Milyon T.L.		
Banka Kredileri:	Kısa vadeli:	69,5 Milyon T.L.	
	Uzun »	29,4 » »	
	Toplam	89,9 » »	
		<hr/>	
Diğer Krediler:	Kısa vadeli:	71,6 » »	
	Uzun »	10,8 » »	
	Toplam	82,4 » »	
		<hr/>	
Krediler Toplamı:	Kısa vadeli:	141,1 » »	
	Uzun »	40,2 » »	
	Toplam	181,3 » »	
		<hr/>	

Öz ve yabancı kaynaklar toplamı: 332,8 Milyon TL.

Kısa vadeli kaynakların nisbi çokluğu ve müteşebbislerin banka sisteminden geniş ölçüde yararlanmadıkları dikkati çekmektedir.

Kredilerin sektörlere göre dağılışını kısaca gözden geçirecek olursak banka kredilerinden ticaret sektörünün daha çok yararlandığını görmekteyiz:

Özel Sektöre Açılan Banka Kredileri
(Milyon T.L.)

	<u>1962</u>	<u>1963</u>	<u>1964</u>	<u>1965</u>	<u>1966 Kasım</u>
Ticari Krediler					
(Muhtelit Krediler)	5.310	5.872	6.242	7.792	9.616
Tarım Kredileri	1.953	2.408	2.991	3.206	4.264
Sanayi Ban. Kredileri	334	385	485	593	827
Konut İnşaat Kredileri	1.131	1.294	1.528	1.658	1.665
Esnaf Kredileri	183	202	247	312	424
Toplam Krediler	8.911	10.161	11.493	13.561	16.796

Tablonun tetkikinden de anlaşılacağı veçhile Birinci Plân dönemini kapsayan yıllar içinde alım-satım ve stok kredileri ile birlikte sanayicilere açılan kısa ve orta vadeli ticari finansmanlar ve ihtisas kredileri dışında kalan bilûmum iktisadi faaliyetlere açılan krediler (Bu krediler istatistiklerde «Ticari Krediler» veya «Muhtelit Krediler» adı altında

toplanmaktadır) yani ticari veya muhtelit kredilerdeki artışlar diğerlerine nazaran daha fazla olmuştur.

Nitekim 1964 sonunda 6.242 Milyon lira olan ticari krediler 1965 yılında % 25 oranında artarak 7.792 milyon liraya, 1966 yılının onbirinci ayında % 23,4 oranında artarak 9.616 milyon liraya yükselmiştir.

Muhtelit veya ticari kredilerdeki bu artışa mukabil küçük sanat, esnaf, tarım, sını kalkınma ve mesken inşaat kredilerini kapsayan ihtisas kredileri toplamı banka kredileri hacminin 1965 yılında % 35,8 ini teşkil etmiştir. 1964 yılında 5.251 milyon lira olan bu çeşit kredilerin toplamı 1965 yılında % 9,9, 1966 yılında (11 ay) % 24,5 oranında artmıştır.

Tablonun tetkikinde ihtisas kredilerinin 1966 yılında evvelki yıllara nazaran daha belirli bir şekilde arttığını görmek mümkündür.

Sektörlere açılmış olan söz konusu kredilerin 1965 yılında % 53,9 u (7.013 milyon lira) Resmî Bankalara, % 46,1'i Özel Bankalara ait iken 1966 yılında Resmî Bankaların hissesi % 54,3'e (9.677 milyon TL.) yükselmiş, Özel Bankaların hissesi ise % 45,7'ye (8.136 milyon TL.) düşmüştür.

Banka Kredilerini amaçlarına göre tüm olarak mütalâa edersek geçmiş üç yılda durum aşağıdaki şekilde görünmektedir.

Aşağıdaki tabloda malî amaçlı krediler başka bir deyimle Genel ve Katma Bütçeli İdareler ile Mahalli İdarelere açılan krediler ile özel sektöre açılan ekonomik amaçlı krediler ve İktisadî Devlet Teşebbüslerine açılan krediler birlikte gösterilmiştir:

Banka Kredileri			
Amaçlara göre Dağılımı			
(Milyon TL.)			
Mali Amaçlı Krediler :	1964	1965	1966 Kasım
Genel Bütçeli İdareler	149	164	202
Katma Bütçeli İdareler	2	2	1
Mahalli İdareler :			
İller Bankası	1.041	1.123	1.161
Diğer Bankalar	132	121	54
Toplam	1.324	1.410	1.418
Ekonomik Amaçlı Krediler:			
(Özel sektör)	11.483	13.561	16.796
İktisadî Dev. Teş.	637	1.129	1.017
Toplam Banka Kredileri	13.444	16.100	19.231
Mali Amaçlı Kredilerde			
Resmî Bankalar Hissesi	1.295	1.392	1.393
Özel Bankalar Hissesi	29	18	25

Mali amaçlı kredilerdeki artışın aynı dönemdeki ticarî kredilerdeki artıştan daha az olduğu görülmektedir.

Kredilerin sektörlere göre dağılımında T. C. Merkez Bankası Kredilerine ait gelişmelerini görmekte de fayda vardır.

**Merkez Bankası Kredilerinin
Sektörlere göre dağılımı (Milyon TL.)**

	1961	1962	1963	1964	1965	1966
I. Hazineye Açılan Kredi :	50	393	813	1.173	1.764*	2.132*
II. Fiat ve Stok tanzimi kredileri :	427	513	1.130	1.836	1.325	2.784
a — Tekel Genel Müdürlüğü	50	—	75	335	423	723
b — Toprak Mahsulleri Ofisi :	215	316	868	856	569	797
c — Şeker Şirketi :	86	171	104	159	284	434
d — Tarım Satış Kop.	76	26	78	486	49	830
III. Diğer krediler :	680	819	1.208	1.131	1.546	1.755
a — Resmî Sektör :	151	144	144	129	480	594
b — Özel Sektör :	529	775	1.064	1.002	1.066	1.161
Toplam Krediler :	1.157	1.824	3.151	4.140	4.665	6.671

Merkez Bankası kredilerinin dağılımı tetkik edildiğinde plânda öncelik verilen sektörlerin bu kredilerden istifade oranının zaman içinde azaldığı görülmektedir.

Aşağıdaki tablo bu neticeleri vermektedir.

**Merkez Bankası Kredilerinin nisbetleri
(Muameleler itibariyle) Milyon TL.**

Merkez Bankasının Toplam Kredisi içindeki oranları

	1961	1962	1963	1964	1965
Ticarî Senetler	25,3	31,5	22,4	27,3	20,8
Sanayici ve Madenci Senetleri	10,3	7,1	4,3	4,8	3,8
Küçük Sanat ve Esnaf Senetleri	2,8	1,7	1,4	1,8	2,8
Hazine Kefâletini Haiz Bonolar	22,9	17,3	29,9	28,8	21,2
Tarım Senetleri	24,1	14,8	12,6	5,8	7,3
Hazine Bonoları ve Avanslar	14,6	27,6	29,4	31,5	44,1
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nitekim tarım senetlerinin toplam Merkez Bankası Kredileri içindeki oranı 1961 yılında % 24,1 iken 1965 de % 7,3'e düşmüştür. Sanayici ve madenci senetleri için de durum aynı yıllar itibariyle % 10,2 den % 3,8'e düşüş şeklindedir. Küçük sanat ve esnaf teşekküllerinin senetleri de toplam Merkez Bankası kredilerinin % 2 si oranındaki gayet küçük payını devam ettirmektedir.

(*) Bankalar tasfiye fonu dahil

Merkez Bankasınınca Hazineye açılan krediler ise 1961 yılında 50 milyon liradan gittikçe yükselerek 5 yıllık bir devrede 1966 da 2 milyar 132 milyona yükselmiştir. 1961 de Merkez Bankası toplam kredileri içindeki yeri % 4,3 iken 1966 da % 30,2 ye çıkmıştır.

Diğer taraftan fiyat tanzimi ve stok tesisi maksadiyle açılan kredilerde de 1961 yılından 1966 yılına kadar 2 milyar 357 milyon liralık artış kaydedilmiş ve bunların toplam Merkez Bankası Kredileri içindeki oranı da aynı yıllar içinde % 36,9 dan 40,2 ye yükselmiştir.

Merkez Bankasının bu yöndeki kredi muamelelerinin zamanla artış kaydetmesi bu banka kredilerinin ekonominin prodüktif sahalarına yönelmesini engellemekte ve gelişmeye muvazi olarak Merkez Bankası kanaliyle ekonomiye sağlanan nakdi genişlemenin dengeli dağılımına tesir etmektedir. Öte yandan bu kredilerin donmuş krediler durumuna gelme eğilimini göstermesi, konsolidasyon zorunluğunun ortaya çıkabilmesi hususlarını da düşünmek gerekmektedir.

Buraya kadar verilen kısa izahat sonunda banka kredilerinin birinci V yıllık Plân dönemi içinde kredi hacminin artmasına rağmen kredilerin plân hedeflerine göre dağılımın uygulandığını söylemek biraz zor olacaktır.

Plân hedeflerine yönelmiş kredilerin toplam kredi hacmi içinde, özellikle orta ve uzun vadeli kredilerde yapısal bir değişiklik yaratılabilmesi için neler yapılmalıdır?

Hiç şüphesiz ki alınması gereken tedbirler çok cepheli olduğu gibi bunda gerek Devletimizi ve gerekse Bankalarımızı ilgilendiren tarafların mevcut olduğunu kabul etmek icap eder.

Banka Kredilerinin sektörlere dağılımına türlü menfaat açısından bakarsak :

Konu bir iktisadi işletme olan bankaları iki yönden ilgilendirmektedir. Birincisi banka plâsmanlarının kullanılmasında gözönünde tutulması gereken genel işletme prensipleridir. Bu prensipler emniyet, rantabilite ve likidite prensipleridir. Plânlı bir ekonomide bile bankaların bu prensiplerden ayrılması doğru olamaz. İkincisi banka mevduatları geniş halk kitlelerinin tasarruflarından meydana gelmiştir. Bu günkü mevduat yapısı, bankalara kredi enflasyonundan ve aşırı kâr düşüncesinden uzak olarak gerçek iktisadi gelişmeyi sağlayacak halk kitlelerine hizmet etmek gibi bir kamu görevi yüklemektedir.

Sektörler bakımından ise her sektörün mümkün olduğu kadar ucuz ve fazla kredi sağlamak isteyeceği tabiidir.

Öte yandan, memleket ekonomisi bakımından da kredilerin plân hedeflerine uygun olarak dengeli ve milli kalkınmaya hizmet edecek şekilde dağıtılmasını temin etmek gerekmektedir.

Gelişmiş ekonomilerin aksine olarak kredi imkânları sınırlı ve sanayileşme zorunda bulunan ülkelerde kredilerin gelişmesi istenilen sektörlerle yöneltilmesi için kredi dağılışına dışardan tesir etme zorunluğu vardır. Memleketimizde de Devlet ve Merkez Bankası tarafından etkilenen bir dağılışı kabul etmek gerekir.

1963 yılına kadar gerek Devletin gerekse Merkez Bankasının düzenleme vasıta ve imkânlarından yeteri kadar istifade edilememiş olduğunu ve bu yıldan sonra başlayan Birinci V yıllık Plân döneminde bu yolda olumlu adımlar atıldığını, plânda öncelik verilen tarım, sanayi, ihracat sektörlerinin kredi ihtiyacı daha geniş ve ucuz olarak karşılanması gibi tedbirlerin alındığını ifade etmek mümkün ise de istenilen sonuca ulaşıldığı hiç bir zaman iddia olunamaz.

Henüz yürürlüğe girmemiş bulunan İkinci V yıllık Kalkınma Plânımızda kredilerin sektörlerle göre dağılımında aşağıda özet olarak sıralanan tedbirlerin alınacağına temas olunmaktadır :

a — Kredilerin plânda özellikle gelişmesi ön görülen sektörlerle yöneltilmesi ve ihtiyacın niteliğine göre faiz ve vade yönünden farklılaştırılmalarının sağlanması,

b — Faiz ve iskonto hadlerinin kredilerin plân hedeflerine uygun şekilde dağıtılmasını sağlayacak bir araç olarak kullanılması,

c — Plân ve programlarda teşviki ön görülen sektör ve bölgeler için uygulanacak selektif kredi politikası dolayısıyla normal faiz haddi ile özel faiz haddi arasında farklı bir tip uygulanmasının zorunlu kıldığı kaçınılmaz riskleri karşılamak amacı ile kurulacak fon için gerekli kaynakların bütçeden sağlanacak özel fonlarla karşılanması,

d — Merkez Bankasının reeskont politikasının plânda gelişmesine öncelik verilen sektörlerin gelişmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi,

e — Banka kredilerinin teşkilatlanmamış kredi piyasasını beslemesinin önlenmesi,

f — Bankalar sistemi özel sektörün kısa ve orta vadeli kredi ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenecektir. Bu sistem içinde Merkez Bankasına düşen rol açıklıkla belirtilecektir:

Uzun vadeli kredilerin kısmen kurulacak olan Özel Yatırım Bankasından karşılanması,

g — Selektif kredi politikasından yararlanacak sanayi senetlerine Merkez Bankasınca özel iskonto haddi uygulanması,

h — Özellikle sanayicilerin teminat külfetlerini hafifletmek, sınaî makine ve teçhizatlarını teminat göstermek, kolaylıkla kredi bulmalarını sağlamak amacı ile işletme rehni ve menkul ipoteği kanunlarının kısa zamanda hazırlanması,

Bu tedbir ve düşüncelere iştirâk etmemeğe imkân yoktur. Bunların teferruatlı olarak münakaşa ve izahına girmeden önemli gördüğümüz bazı noktalar üzerinde durmak istiyoruz:

1 — Merkez Bankası kredilerinin dağıtımında özel sektör ile kamu sektörü arasında denge sağlanması ve ekonomik istikrarı bozmayacak bir para ve kredi politikasının takibi gereklidir. Ayrıca, Merkez Bankası kredilerinden kamu sektörünün istifade şeklinin ekonomik istikrarı bozacak şekilde olmaması üzerinde önemle durulmalı ve Merkez Bankasının bu konularda alacağı yerin kesinlikle belli olması icap etmektedir.

2 — Memleketimizde sermaye piyasasının kuruluşuna kadar yatırımların finansmanında Bankalarımıza daha uzun yıllar önemli hizmetler terettüp edeceğinden şüphe edilemez. Memleketimizde en fazla sıkıntısı hissedilen kredilerin orta ve uzun vadeli ve ucuz faizli kalkınma kredileri olduğuna muhtelif vesilelerle temas etmiştik. Kredi dağılışına ait istatistiklerin tetkikinden özellikle özel sektör için bu ihtiyacın yeter derecenin çok altında karşılanabildiği görülmektedir.

Burada yeni bir Banka kurulması yerine mevcut iki kalkınma Bankasının (Sınaî Kalkınma Bankası ve Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası) kredi kaynakları ve kredi fonlarının yeter derecede takviyesi veya özel sektörün bu kabil kredi ihtiyaçlarını karşılayacak ve yanlış finansmana yol açmamak ve kısa vadeli ticarî kredilerin bu sahada kullanılması gibi zararlı sonuçlar vermemesi için sektörlere göre bir veya bir kaç kalkınma bankası kurulması şekilleri üzerinde durulması mümkündür.

Günün aktüel konusu olması itibarile kuruluş kanunu tasarısı T.B. M.M. ne sunulmuş olan Özel Sektör Yatırım Bankası üzerinde kısaca düşüncelerimizi arz etmek istiyoruz.

Bir kerre yeni ve devamlı artış imkanına sahip kaynaklar bulunmadan yeni kredi kuruluşlarına gitmekten kaçınılması ve özel amaçlı mahdut fonların mevcut kuruluşlar elile kullanılması görüşünde olduğumuza kaydetmek isteriz.

Ayrıca, kalkınma bankalarının ekonomisi az gelişmiş ülkelerde mev

cut olmayan sermaye piyasasının boşluğunu doldurmak ve sermaye piyasasının kuruluş ve işleyişine önayak olmak için ihdas edildikleri ve bu bankaların proje esasına göre finansman yaptıkları malûmdur. Memleket ekonomisi yönünden iktisadî, malî ve teknik bakımdan değerlendirilmek ve en uygun olanını tesbit edebilmek için projelerin bir müessesede toplanması faidelidir. Nitekim, ekonomisi az gelişmiş ülkelerin kalkınmaları için kurulan kalkınma bankaları ya bütün sektörler için tek, ya da ayrı ayrı sektörler için birden çok olarak kurulmuşlardır.

Aynı sektörde birden fazla kalkınma Bankası kurulması ise, kalkınma bankacılığı ihdas sebepleri ile bağdaşmaz.

İşte bu iki yönden ve ayrıca sermayesinin teşekkülü bakımından Özel Sektör Yatırım Bankası tasarısı yeniden tetkike muhtaç görülmektedir. Şayet kurulacaksa, orta ve uzun vadeli kredi verecek olan böyle bir bankanın sermayesine millî müesseseler ile özel sektörün iştirakinde faide mülâhaza ediyor ve yönetim esaslarının da mevcut İktisadî Devlet Teşekkülleri statüsünde vücut bulmamasını uygun görüyoruz.

Kanaatımızca yapılacak ilk iş, proje kredisinde yetişmiş elemanlara sahip Sinaî Kalkınma Bankasının kaynaklarını takviye etmektir.

Bunun gibi Birinci V Yıllık Plânda da derpiş olunduğu üzere özel sektör maden yatırımı finansmanları için maden kredi bankasının da kurulması muhtelif çevrelerde söz konusu olmaktadır. Bu fikirden hareket edilirse turizm için de ayrı bir kalkınma bankasının kurulması düşünülebilir.

Biz bu bahsin bidayetinde zikrettiğimiz görüşe avdet ederek Memleketimizde belli başlı sektörlerde faaliyet gösteren kredi kuruluşları mevcut iken devamlı ve artan bir kaynak sağlanmadan derpiş olunan sınırlı fonların kullanılması için yeni kredi kuruluşlarına gidilmemesini tekrar ifade etmek istiyoruz.

3 — Mevduat bankalarının belirli bir nisbette kredi kaynaklarını orta ve uzun vadeli kalkınma ve yatırıma tahsis etmeleri millî ekonomi bakımından çok faydalı olacaktır. Bu halde özel faiz ile normal faiz arasındaki farkın bütçeden temin edilecek fonlardan karşılanması gerekmektedir.

4 — Memleketimizde sermaye piyasasının kurulup gelişmesine olduğu kadar tasarısı hazırlanmış bulunan «Halka açık Anonim Ortaklıklar» kanunu yürürlüğe girdikten sonra da Bankalarımıza büyük görevler düşmektedir. Atıl tasarrufların harekete geçirilmesinde ve uzun vadeli yatırımlarda kullanılmasını teşvikte ve tasarrufların menkul kıymetlere akabilmesini sağlamak için özel malî kurumların meydana getirilmesinde Bankalarımız gayret sarfetmelidirler.

5 — Memleketimizde Bankalarımızın çoğunluğu faaliyetlerini sermaye ve halktan topladıkları mevduatla yürüten bankalardır. Türkiye -deki mevduat piyasasının yapısı, sermaye piyasasının kurulamaması ve aynı alanda faaliyet gösteren bankalar arasındaki münasebetler bankalarımızı maliyet ve randıman konuları üzerine ciddiyle eğilmeye zorlamaktadır.

Bankalarımızın sabit masrafları son yıllarda bariz bir şekilde artmış ve günün şartları bu masrafları daha da artıracak yönde gelişmektedir. Bilfarz Bankalarda 1960 yılında personel masrafı genel masraf hacmi içinde % 26 iken 1964 de % 36'ya çıkmıştır. Diğer masraf ne'ilerinde de muhtelif sebeplerle aynı artış temposunun mevcut olduğu görülmektedir. Bu sebeple, Milli Ekonomi yönünden vazifelerini yerine getirmek için bir yandan öz kaynaklarını artırmak, diğer yandan en ucuz fon kaynağı olarak mütalâa edilen mevduatın artırılması için çaba sarfetmeye mecbur olan Bankalarımızın bugünkü sistem içinde maliyet sorunu ile meşgul olmaları en önde gelen vazifeleri olmaktadır.

Faaliyetini geliştirmek isteyen bir banka için özellikle bugünkü ücret rejimi ve kalifiye personel ihtiyacı karşısında personel masraflarından bir azaltma yapma imkânı da pek azdır.

Maliyet-randıman konusunda alınması gerekli olan tedbirlerin münakaşasına girmeden sadece Bankalarımızda sınaî işletmelerde tatbik edilen zaman etüdü, iş değerlendirilmesi tekniklerinin banka işletmelerine de tatbiki yollarının araştırılması ve prodüktivitenin arttırılmasına da çalışmak gerektiğine temas etmekle yetineceğiz.

5 — Banka kredilerinden bahsederken özellikle kredilerden alınan faizlerle mevduata ödenen faizler arasındaki farkın azaltılmasının mümkün olup olmadığına ve vadeler itibariyle faizlerde farklılaştırma konularına kısaca temas etmek yerinde olacaktır.

Memleketimizde Ağustos 1960 dan beri farklı faiz uygulanmak suretiyle kredilerin dağılımına tesir edilmeye çalışılmaktadır.

Tercihli faiz haddi Özel Kanunlarla Kurulmuş Bankalar (Ziraat, T. Emlâk Kredi ve Halk Bankası) tarafından verilmekte, bir kısmı ise Merkez Bankasından düşük iskonto haddi ile sağlanan kaynaklarla karşılanmaktadır. (Örnek: Plânda öngörülen sanayi senetlerine, küçük sanatkâr ve esnaflara ait senetlere % 7 1/2 faiz yerine %5 1/4 faiz haddinin uygulanması).

Bankaların açtıkları kredilere tatbik ettikleri faiz hadleri ile mudilere ödenen faiz hadleri arasındaki farklar ilk nazarda büyük görülmektedir. Ancak bankacılık sistemimizde garp memleketlerinin aksine olarak ehemmiyetli sayılabilecek miktarda karşılık ayırmaları ve ihtiyat

bulundurmaları, yine Memleketimiz şartlarının Bankacılığımıza külfetli ve zarurî bir parakendecilik niteliği vermesi ve banka hizmetlerinin halkın ayağına kadar götürülmesinin gerekmesi dolayısı ile genel idare masraflarının artması gibi sebeplerle bankalarca alınan toplam faiz miktarı ile ödenen toplam faiz miktarı arasındaki farklar azalmaktadır.

Teşebbüslerin orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme kredilerini karşılayan bankaların kaynaklarının takviye edilmesi veya yeni kuruluşlar kurulduktan ve ayrıca plânda öncelik tanınan sektörler için selektif kredi politikası uygulanmaya konulduktan sonra ticarî kredilerde vadelere göre bir faiz farklılaştırılmasına gidilmesi de düşünülmelidir. Bugünkü tatbikatın aksine olarak kısa vadelerde faizin düşük, daha uzun sürelerde yüksek faiz tatbik edilmesi veya vade temditlerinde muayyen bir nisbet dahilinde faizin arttırılması konusu da üzerinde durulmaya değer görülmektedir.

Ayrıca, mevduat karşılıklarının makûl bir seviyeye düşürülmesi, mevduat ve kredi faizlerinin yeniden etüd edilmesi, tasarrufların vadeli tasarruf şeklinde toplanmasını sağlayacak imkânların yaratılması, zayıf bünyeli bankaların birleştirilmesi yolu ile kuvvetli ve müstakar bir Bankacılık sisteminin ihdası gibi tedbirlerin alınmasında fayda mütalâa ettiğimizi belirtmek isteriz.

Buraya kadar Memleketimizdeki banka kredileri, kullanma alanları ve kredilerin sektörlere göre dağılımı ile bu konulara ilişkin politikadan kısa da olsa ana hatlarına değinmek suretiyle bahsetmiş bulunuyoruz.

Müsamahanıza güvenerek ve biraz da bankacılık mesleğinin verdiği alışkanlık ve hassasiyetin tesiri ile bir yöneticisi olarak her zaman şeref duyduğum T. Emlâk Kredi Bankasının konusuna giren konut problemi ve kredisinden kısaca söz açmak istiyorum.

Kişinin doğal haklarından olan ve barınma ihtiyacına cevap veren konut, toplum yaşantısında en önemli yeri işgâl etmektedir. Ekonomik güç, sosyal ilişkiler ve aile düzeni üzerindeki etkisi dolayısıyla ihtiyacın önemi artmaktadır.

Diğer taraftan şehirleşme, endüstrileşme oluşumu içindeki Türkiye-mizde uygarlığın başlıca göstergelerinden biri yine konut yapımı olmaktadır.

Bu nedenle konut sadece barınak niteliği ile değil, aynı zamanda uygarlığın aracı ve göstergesi olarak anlaşılmalıdır.

Böylesine mühim bir konunun pazarının işleyişinde Devlet müdahalesi zorunlu olmaktadır.

Serbest piyasa rejimi içinde devletin konut pazarındaki yerini alması, yapıcı ve alıcıya kredi sağlaması, inşa ve fiziki yerleşme programları yapması gibi yollarla bu müdahale gerçekleşmektedir.

Türkiye 1963 yılında plânlı döneme girmiş ve kalkınmasında çok yönlü ve dengeli ekonominin tamamını kapsayan uzun vadeli plân tercihini yapmıştır. Bu yeni düzen ile konut sorunu için de bir seri tedbir getirilmiştir.

Bu tedbirlerin ve uygulamaların uzun münakaşasına girmek istemiyoruz. En önemli tedbir ve ilke olarak, yatırımların daha üretken alanlara yönetilmesi için konut yatırımlarının % 20 de tutulması ve bu arada gecekonduların çözüm yolları aranmasını söylemekle iktifa edeceğiz.

Halen Türkiye her gün artan bir konut açığı ile karşı karşıyadır. Önümüzdeki yıllarda konut yatırımlarını üretgen sektörler aleyhine arttırmaksızın sorunun çözümü yolunda önemli adımlar atılması, gelecekteki endüstriyel ve şehirselleşme dikkate alınarak özellikle finansman konusu üzerinde durulması gereklidir.

Karma ekonomi düzeni içinde konut sektörünün büyük ağırlığını taşıyan özel sektörün davranışlarının amaca yönlendirilmesi ve finansmana önemli ölçüde katılan devletin özendirici tedbirleri alması icap etmektedir.

Son tahminlere göre Türkiye'de 430.000 gecekondular vardır. Asgari bir tahminle ortalama gecekonduların maliyeti 5 bin lira olarak kabul edildiğinde bunun 2 milyar liradan fazla bir yatırımı temsil ettiği açıktır.

1966 yılında yürürlüğe giren gecekondular kanununa kadar bu konuda yapısal tedbirlerin alınmamış olması bu neticeyi doğurmuştur.

Üretgen yatırımlara yönlendirilemeyen küçük tasarruflardan birinci plân döneminde yararlanmak yoluna gidilememiş ve bunun yanı sıra üretgen alanlara yatırım yapabilecekler satış ve rant amaçlı konut yapmak suretiyle imkânlarını konut sektörüne yöneltmişlerdir.

Bu sebeple, özel sektör yatırımları içinde

Konut yatırımlarının payı :

1963 de : % de 43,2

1964 de : % de 43,3

1965 de : % de 46,0 olmuştur.

Memleketimizde konut kredisi veren ve garp memleketlerindeki ipotek bankacılığını temsil eden T. Emlâk Kredi Bankası uzun yıllar kaynak-

larının sınırlı (sermayesi 1966 yılında 1 Milyar TL. olmuştur) imkânları içinde, faaliyetleri bu ölçüde olmuştur. Banka bugüne kadar 130.000' ni müteceviz vatandaşa konut kredisi vermiştir. Bu, yıl 6000 - 6500 konut brimi anlamına gelir ki şehirlerdeki konut yapımının ancak yaklaşık olarak % 10-11'ni teşkil eder.

Son yıllarda Sosyal Sigortalar Kurumu ile Ordu Yardımlaşma Kurumu da Konut kredisi veren kuruluşlar olarak meydana çıkmışlardır. Bu arada mahdut da olsa gayri menkul üzerine ikrazatda bulunan sigorta şirketlerini de saymak doğru olacaktır.

Konut problemi ve onun finansman durumunun panoramasını kısaca bu şekilde özetlemek mümkündür.

Çok yönlü olan bu konuyu teferruatına kadar inip kıymetli zamanınızı alarak geniş izahına girişmek istemiyorum.

Söylemek istediğim, konut finansmanının küçük tasarrufların katılması ile kuvvetleneceği ve ileride Yapı Tasarrufu Sandıkları hakkında bir kanun yürürlüğe girdiği takdirde bankalarımızın da bu yolda destekleyici bir faaliyet göstermesi ve Birinci V Yıllık Plânımızın her yıl programında yer aldığı halde bir türlü uygulamaya konulamıyan konut kredilerinin tek elden ve aynı düzen içinde kullanılması tedbirlerinin biran önce tahakkuk etmesini temenni etmektir.

Unutmamak lâzım gelir ki Harbin yarattığı geniş tahribata rağmen Almanya konut problemini halletmiş bulunmaktadır. Böyle bir sonuç finansman metodlarının etkenliği, özel teşebbüsün kudreti ve kısmen de devletin yardımı ile elde edilmiştir.

Konut finansman ve kredilerine ait sözlerimi bitirmeden evvel garp memleketlerinde (Fransa, Almanya, Avusturya vs.) olduğu gibi halkımızın konut edinme gayesi ile yapacakları küçük tasarruflarına cari faiz rejimi dışında aile büyüklüğü de nazarı itibara alınarak bir prim tanınmasının Memleketimizde de tahakkuk safhasına girmesini temenni etmekten kendimi alamıyorum.

Beni büyük bir sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkürler eder, Bankacılığımızın her faaliyet kolunda arzu ettiğimiz gelişmelerin çok kısa süre içinde tahakkuku temennisi ile Mehmet Odabaş produktivite Kurumu Sayın Yöneticilerine teşekkürlerimi sunarım.

TELEKOMÜNİKASYON SAHASINDAKİ
BÜTÜN İHTİYAÇLARINIZ İÇİN GÜVENLE
BAŞ VURACAĞINIZ TEK MÜESSESE

Türktelefon Ltd. Şti

VE ŞUBELERİ EMRİNİZDEDİR

Muhtelif marka her kapasitede
otomatik , yarı otomatik , manyetolu

TELEFON SANTRALLARI

- TELEFON APAREYLERİ
- ŞEF SEKRETER CİHAZLARI
- KAPICI TELEFONLARI
- RAPİDOFON CİHAZLARI
- AVRUPA MALİ KADMIYUM NİKEL
SANTRAL AKÜMÜLATÖRLERİ
- HER ÇEŞİT TELEFON MALZEMESİ

BOL YEDEK PARÇA - GARANTİLİ MONTAJ
MÜKEMMEL BİR TEKNİK SERVİS

MERKEZ : Galatasaray, Yeni çarşı DARFILM han No. 40
Istanbul Tel. · **44 75 00** (09 - 08 - 07)

ŞUBELER : Ankara Tel. : 17 50 80 - 17 55 45
İzmir Tel. : 34802 - 35621
Adana Tel. : 1597

PAHALILIKLA MÜCADELEDE İSTİHLÂK KOOPERATİFLERİNİN YAPICI ETKİLERİ

Aziz Tahsin BALKANLI

Yazı kağromuzdan Aziz Tahsin Balkanlı'nın bankacılık ve işletmecilik alanlarında olduğu kadar, iktisadi hayatın sosyal yönlerinde de kıymetli çalışmaları vardır. Sayın Balkanlı bu yönü ile 1959-60 yıllarında Köln'de «Kendi Kendine Yardım ve Sosyal Araştırma Enstitüsü - Institut für Selbsthilfe Und Sozialforschung» nün Türkiye Müşavirliğini yapmıştır. İstihlak Kooperatifçiliğine dair bu değerli yazısını okuyucularımıza takdim ediyoruz. BANKA

I. Giriş

1966/67 Bütçesinin tanzimi esnasında Devlet Sektörü ile ilgili birçok maddelerin fiyatlarının artırılmış olması, Özel Sektörün de bilhassa gıda maddeleri fiyatlarını artırmasına yol açmış ve Mayıs 1966 da 177,1 olan geçinme indeksi, Aralık 1966 da 179,7 ye varmak suretile bu yedi aylık devrede sadece 2,5 puanlık bir yükseliş kaydetmişken, Mayıs 1967 de 189'3 e vararak Devlet Sektöründeki ilk fiyat artırımlarını takip eden 5 ay zarfında 10 puan gibi endişe verici bir yükseliş vuku bulmuştur. Bu süratli yükselişin tabii bir sonucu olarak, hayat pahalılığı ile yapılması gereken mücadele kamu oyunu en ziyade ilgilendiren konulardan birini teşkil etmiştir. Fiyatların artışı bilhassa işçiler ve memurlar gibi iktisaden zayıf olan sınıfların geçim imkânlarını güçleştirmekte olduğundan, bu zorluklarla en elverişli bir mücadele vasıtası olan «Kooperatifçiliğe» bu yazımızda değinmeyi faydalı buluyoruz.

1942 den 27 Mayıs İhtilâline kadar enflasyoncu faktörlerin etkisine dayanan fiyat seviyesi artışları, İhtilâlden bu yana daha çok ekonomik kanunların etkisi altında, bir aralık gerileyen ve duraklıyan ve sonra da çok hafif yükselişler kaydeden bir seyir takip etmişken, Devlet Sektöründeki son fiyat artışlarında yeniden enflasyoncu faktörlerin etkileri sezilmekte olduğundan, buna karşı alınması mümkün olan çeşitli tedbirler üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

İktisaden zayıf olan sınıfların yeniden karşılaşmakta oldukları ve artma istidadını gösteren geçim zorluğu, bilindiği gibi, şu iki yoldan önenebilir: 1) Söz konusu olan sınıfların gelirlerini mevcut şartlara intibak ettirmek, diğer bir deyimle maaş ve ücretleri artırmak, 2) Güç duruma düşecek veya düşmüş bulunan bu kimselerin reel gelirlerini; bilhassa geçim maddelerinin satış fiyatlarını indirmeği mümkün kılacak tedbirleri almakla, artırmak.

Birinci yol, bir «ücret/fiyat spirali (helezonu)» nin gittikçe artan bir hızla dönmesine ve dolayısıyla enflasyoncu faktörlerin etkilerinin süratle genişlemesine sebep olduğundan, ileri Batı Memleketleri bu seyri devamlı olarak önlemeğe gayret etmektedir. Nitekim, İngiltere'nin kaderini eline almış olan İşçi Hükümeti, ilk tedbir olarak, işçi ücretlerini bir sene için donduran bir kanun çıkartmıştır.

İkinci yoldan ise, geçim zorluğu, çeşitli ekonomik metodların kullanılması sayesinde bertaraf edilebilir. Ancak bu tedbirlere başvurulurken, sözü geçen zümreler üzerindeki olumsuz etkileri göz önünde tutularak deflasyoncu bir politikadan sakınılması ve fakat bazı fiyatların yükselmesine engel olacak ve hatta bazılarının da bir dereceye kadar indirilmesini sağlayacak tedbirlerin tercih edilmesi gerekmektedir. İşte bu tedbirlerin başında bu zümrelerin «kendi kendilerine yardım» suretiyle teşkilatlanmaları ve kuracakları bazı kooperatifler sayesinde geçim zorluğu ile mücadele etmeleri yer aldığından, bu yazımızda «İstihlâk Kooperatiflerinin» önemine ve başarısını sağlayacak bazı tedbirlere değineceğiz.

II. Pahalılıkla Mücadelede İstihlâk Kooperatiflerinin Önemi

Tarihin hemen de her çağında ve Dünyanın her tarafında iktisaden zayıf olanlar, kendi aralarında muayyen gruplar teşkil ederek kendi kendilerine yardım etmektedirler. Bu suretle, işçiler, memurlar, köylüler, küçük zanaat erbabı gibi kimseler, kendi serbest rıza ve arzularıyla muayyen gruplar halinde birleşmişler ve bu yoldan birçok iktisadî fonksiyonları ifa etmek cihetine giderek tek başlarına tatmin edemeyecekleri birçok ihtiyaçlarını temin etmeye muvafak olmuşlardır. İlkin daha çok kooperatif şirketleri halinde fonksiyone eden «kendi kendine yardım» hareketi, sonradan ticarî, sınaî ve malî teşebbüslere de girişerek iktisadî faaliyetin hemen de her sahasında yer almıştır.

Atom ve feza çağının açılmış olduğu bugünkü dünyamızda, sosyo-ekonomik sahada da muazzam inkilâplar vuku bulmuş ve eski «ihvan ve bağış» çağı da artık kapanmak devresine girerek bunun yerine «kendi kendine yardım» çağı açılmıştır. Kooperatiflerin öncüsü olan Schulze-Delitsch'in bundan bir asır önce ifade ettiği gibi, «merhamet ve lütuf» menbaları devamlı olarak kullanıldığı takdirde günün birinde tükenme-

ye mahkûmdur. Bu itibarla, yalnız kendi öz vasıtalarıyla savaşıarak kendilerini koruma imkânını elde edenler, iktisadi mücadelede, bekalarını sağlamaya muvaffak olacaklardır.

Almanya'da bu görüşlere dayanan «kendi kendine yardım» ın ilk hareketine 1847 açlık senesinde rastlanmaktadır. Eski Saksonya Eyaleti'nin Delitzsch kasabasında Hermann Schulze bu hareketin öncüsü olmuş ve bu sayede mezkûr kasabada hüküm süren koyu sefaleti yenmiştir. Almanya'da ilk istihlâk kooperatifi 1850 senesinde kurulmuştur. O günden bu yana kaydedilen süratli ve başarılı gelişmeler sayesinde bu kooperatifler hem kendi üyelerine ve hem de milli ekonomiye büyük hizmetler sağlamışlardır.

Fransız Akademisi azasından ve Fransa'nın tanınmış edip ve şairlerinden Paul Claudel kendi kendine yardım hareketini şu cümle ile teşvik etmektedir: «Miskin ve muhakemeden mahrum bir ruh hali içinde her şeyi Devletten istiyecek yerde, kendi öz kuvvet ve inkânlarıyla kendini kurtarmayı tecrübe etmek, ne kadar ulvî ve faydalı bir hareket tarzıdır.» İkinci Dünya Harbinden sonra büyük yoksulluklar ve güçlükler altında kıvranan Paris'lilere, Paul Claudel 26.6.1945 tarihinde yayımlanan bir yazısında şöyle hitap etmektedir: «Yaşamaklığınız bahis mevzuudur... Gıdanız bahis mevzuudur... Çocuklarınızın beslenmesi bahis mevzuudur... Niçin mutavassıtların menfaatlerine boyun eğiyorsunuz? Niçin teşkilâtlanmıyorsunuz ve bizzat müstahsilin ayağına gitmiyorsunuz? Sana hitabediyorum, Paris... Kendi kendine yardım et ve Allah da sana yardım edecek.»

Yurttaşlarının maruz kaldığı geçim zorlukları içinde, kendi kendine yardım hareketinin kurtarıcı kudretine inanan bir şairin bu hitabı kendi kendine yardım anlamının en beliğ bir ifadesini teşkil etmektedir.

III. İstihlâk Kooperatiflerinin Yurdumuzdaki Gelişme Seyri ve Gelişmeyi Engelliyen Noksanlar

İlk kuruluşuna da değinmiş olduğumuz yukarıdaki bir iki misâlin de belirttiği gibi, kıtlığın ve fiyat seviyesi artışlarının yarattığı geçim zorluğunun baskıları altında iktisaden zayıf olan sınıflar İstihlâk Kooperatifleri kurmak suretiyle bu zorlukları gidermeğe teşebbüs etmişler ve bu teşebbüslerinde de muvaffak olmuşlardır.

Nitekim Yurdumuzda da ilk İstihlâk Kooperatifi, Balkan Harbi yenilgisinin bozmuş olduğu ekonomik düzenin yarattığı geçim zorluğuna karşı bir tedbir olmak üzere 1913 yılında Fatih civarında Çırcır Mahallesinde kurulmuştur. «Osmanlı İktisat ve Teavün Şirketi» adı altındaki bu İstihlâk Kooperatifi, bilhassa gıda maddeleri üzerinde geniş bilgi ve tecrübesi olan İstanbul Meyva Gümrüğü Manifesto Memuru

Mehmet Ali'nin teşebbüsü üzerine kurulmuş ve Birinci Dünya Harbi esnasındaki kıtlık yıllarında «İttihat ve Terâkki Cemiyetinin» yardımlarını sağlayarak şeker ve gaz gibi vesikaya tabi maddelerin de dağıtımını üzerine almak suretiyle büyük hizmetler sağlamıştır. Ancak bu harpteki yenilgimizi takip eden idarî ve ekonomik kargaşalıklara dayanamamış olan bu güzel teşebbüs mütareke yıllarının başında tasfiye edilmiştir.

Cumhuriyet Devrinin ilk esaslı istiklâk kooperatifi 1925 yılında Ankara'da kurulmuş olan «Ankara Memurlar Kooperatif Şirketi»dir. Bunu müteakip Yurdumuzun çeşitli bölgelerinde 1925 ile 1942 yılları arasında 12 istihlâk kooperatifi kurulmuştur. Buna mukabil, 1942 yılının enflasyoncu etkisine dayanan fiyat artışlarının yarattığı geçim zorluklarına karşı iktisaden zayıf sınıflar hemen bazı tedbirler alma zorunda kalmışlar ve sözü geçen yıl zarfında Yurdumuzun belli başlı bölgelerinde 36 tane istihlâk kooperatifi kurmuşlardır.

Çeşitli ekonomik zorlukların baskısı altında vukubulan bu ideal gelişme seyrine rağmen Yurdumuzda «Kooperatifçilik» kendisinden beklenen hizmeti ve başarıyı henüz sağlayamamıştır. Bu başarısızlığın belli başlı nedenlerini aşağıda belirtmeğe gayret edeceğiz:

a) Kooperatif kurucuları «dayanışma»nın diğer bir deyimle «menfaat ve kader beraberliği»nin sağlayacağı menfaatleri gerektiği kadar kavriyamadıkları gibi bu teşebbüslerin idaresinde, genel olarak, iştigâl konusunun icap ettirdiği bilgi ve ehliyete sahip olmyanların yer almış olması,

b) Kooperatiflerin belli başlı ilmi ve ticarî verilerden yoksun bulunmaları,

c) Belirli bir bakımdan Kooperatifler de bir ticarî teşebbüs olduklarına göre, satış sahalarını genişletmek suretiyle ekonomik bir kudret olmaya doğru gelişmeleri gerektiği halde, çeşitli nedenlerin etkisi altında kendi üyelerinin bile satın alma arzu ve hevesinin tahrik edilememiş olması,

d) Aynı amacı güden ve aynı meslek kolunda yer almış olanlar tarafından kurulmuş bulunan müteaddit istihlâk kooperatiflerinin bir «Kooperatifler Birliği» haline gelmemiş ve bu yoldan bilhassa «tedarik» (satın alma) fonksiyonu ile ambarlama fonksiyonunu birleştirmek suretiyle maliyetlerini düşürememiş ve dolayısıyla rantabilitelerini arttıramamış olmaları,

e) Bu birliklerin mevcut bulunmaması yüzünden «Milletlerarası Kooperatifler Birliği»ne katılmaması ve bu Birliğin bilhassa «kooperatifçi eğitimi» yardımından yoksun kalınmış olması,

f) Yurdumuzda henüz bir «Kooperatifçilik Bankası» kurulmamış olması yüzünden Kooperatiflerin özel finansman fonksiyonunun işliye-

memesi ve bilhassa böyle bir Bankanın sağlayabileceği «kat'i taahhüt sendikaları (Syndicat de prise ferme)» ile «Teminat sendikalarının (Syndicat de garantie)» görev ve yardımlarından Yurdumuz Kooperatiflerinin kuruluş safhalarında da mahrum kalmış bulunmaları ve dolaşısıyla gereken sermaye ve krediyi elde edememiş olmaları.

Yukarıda belirttiğimiz belli başlı noksanların biri veya birkaçı ayrı bir yazının konusunu teşkil edebileceğinden, burada bunları sadece hatırlatmakla yetinmiş bulunmaktayız.

IV. İstihlâk Kooperatiflerinin Erişebileceği Başarıyı Belirten Bir Örnek

Yazımızın baş tarafında bazı ileri Batı Ülkelerinde yaklaşık olarak 125 yıl evvel kurulmuş olduğunu belirttiğimiz İstihlâk Kooperatifleri, yalnız ortaklarına büyük hizmetler sağlamakla kalmamışlar, aynı zamanda çeşitli ilmi ve ticari usullerden faydalanmak sayesinde birer «iktisadi kudret» seviyesine erişerek geçim zorluklarını yenmeğe gayret ettikleri kadar fiyatların yükselişi ile de mücadele ederek Millî Ekonominin bünyesi içinde faydalı bir varlık haline gelmişlerdir.

Her şeyden evvel menfaat ve kader beraberliği etrafında toplanan bir dayanışma zihniyetinin sağlayabileceği sayısız faydalara karşı beslenecek olan bir «inancın» ve bunun yanı başında idealist ve ehliyetli idarecilerin teşebbüsü ile kurulacak ve idare edilecek bir kooperatifin, 40 yıl gibi kısa bir süre içinde bir «iktisadi kudret» haline gelebileceği örneğini İsviçre'deki «**Migros Kooperatifler Birliğinde**» bulmaktayız:

İkinci Dünya Harbinde bütün sınırları, iştiğâl ettikleri topraklarla birlikte Almanya ve İtalya tarafından çevrilmiş olan İsviçre'nin serbest Batı Ülkeleri ile bütün iktisadi münasebetleri kesilmiş ve bu Ülke, esasen gıda maddeleri bakımından zorluklar içinde kıvranmakta olan bu iki nazist ve faşist komşusuna iktisaden muhtaç bir duruma düşmüştü. Devletin almış olduğu mükemmel tedbirlerin yanı başında bu küçük milletin büyük fedakârlığı ve anlayışı sayesinde geçim zorluklarının giderilmesine çalışılan bu kıtlık yıllarında, «Gottlieb Duttweiler» adındaki idealist bir müteşebbis, «yarı toptancı» anlamına gelen fransızca «**demi grossist**» kelimelerinden «**Migros**» başlığı kullanılarak yeni bir gıda maddeleri dağıtım sisteminin öncüsü olarak kurulmuş bulunan bir istihlâk kooperatifinin mevcudiyeti sayesinde fiyat yükselişlerine karşı amansız bir mücadele açmıştı.

Başlarında Duttweiler olarak 1925 te bir avuç insanın kurduğu ve çok mütevazî şartlar altında faaliyete geçen bu teşebbüsün esas gayesi bir taraftan mutavassıtları ortadan kaldırmak ve diğer taraftan da birçok yeni buluşlarla işletme masraflarını olduğu gibi evvelce normal te-lâkki edilen nice «israfları» da asgarî bir hadde indirerek satış fiyatlarını

düşürmek olmuştur. Yalnız belirli bir ortak adedine yöneltilecek olan satışların gereken gelişmeyi sağlayamayacağını düşünmüş olan Duttweiler, bu teşebbüsünün hukukî şeklini «kooperatif» olarak seçmiş ve sermayesini sadece kooperatif üyelerinden sağlamış olmakla beraber, mallarını kooperatif üyesi olmayan müşterilerine de arz etmişti. Maliyet masraflarının devamlı olarak düşürülmesinin yanı başında müşteri adedinin olduğu gibi kooperatif üyesi adedinin de sınırlanmış olmaması, kurulan bu Müessesenin baş döndürücü bir süratle gelişmesini mümkün kılmıştı. Gereken ilginin birbiri ardı sıra uyandırılmış olduğu çeşitli Kantonlarda ve belli başlı istihlâk merkezlerinde kurulmuş olan Kooperatifler, Züriç'deki «Migros Kooperatifler Birliğine» katılarak böyle bir birliğin nimetlerinden de faydalanmışlardır.

Kuruluş gayesi ve bünyesi bakımından vermiş olduğumuz bu kısa izahattan sonra bu Kooperatifin süratli gelişme seyrini aşağıdaki birkaç rakamın yardımı ile belirtmeği faydalı bulmaktayız:

	1942	1950	1956	1966
Birliğe bağlı Kooperatif sayısı	7	12	13	15
Kooperatif üyesi sayısı (yuvarlak rakamla)	123.000	238.000	377.000	777.000
Kooperatif sermayesi (000 ilâvesiyle İ. Fr.)	2.261	3.114	9.000	15.000
İhtiyatlarla birlikte öz sermaye (000 ilâvesiyle İ. Fr.)	2.392	8.215	21.217	122.427
Satış cirosu (000 ila. İ. Fr.)	69.000	254.000	514.000	2.138.000
Migrosun kurmuş olduğu müstahsil firmalar veya katıldığı müstahsil iştirâkler sayısı (Migros-Bank ile Emekli sandıkları hariç)				20

Bu süratli gelişme sayesinde bugün «iktisadî bir kudret» haline gelmiş olan «Migros Kooperatifler Birliği» elindeki bugünkü imkânlarla devamlı olarak piyasadaki fiyat yükselişleriyle başarılı bir surette mücadele etmekte ve piyasadaki fiyat yükselme temayüllerini zaman zaman yendiği gibi İsviçre'nin sosyal ve kültürel sahalarında da birçok yeni ve faydalı akımlar yaratarak bu Memleketin hem ekonomik ve hem de sosyal bünyelerine büyük hizmetler temin etmektedir.

Kendi üyelerine olduğu gibi bir memleketin millî ekonomisine de sağlayacağı büyük hizmetleri ve faydaları açıklamak maksadıyla ele aldığımız **Migros** örneğinin de belirttiği gibi, bir evvelki kısımda ileri sürdüğümüz şartlar yerine getirildiği takdirde, İstihlâk Kooperatiflerinin nice geçim zorluklarını yeneceği ve aynı zamanda Yurdumuzun iktisadî kalkınmasında da çok yapıcı bir rol oynayacakları hesaba katılmalı ve bu gibi teşebbüsler Devlet Sektörü ile Özel Sektörde yer alan yetkili idareciler tarafından da geniş ölçüde desteklenmelidir.

Başarınız ve istikbaliniz

tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.

Türkiye Vakıflar Bankasında

açtıracığınız her hesap

buyolda sizin için

en büyük şanstır.

Türkiye
Vakıflar
Bankası

BANKALARDA TAHSİL SENETLERİ VE SENET TAHSİLİNE ARACILIK MUAMELESİ

Vedad ONUR

Muamelenin Mahiyeti

Gerek ferdler ve gerek tacirler tarafından, borçlularından tahsil edilmek üzere bankaya verilen senet ve sair evraka «Tahsil Senetleri» denir. Bu senetler basit veya vesikalı ticarî senetler -poliçe, emre muharrer senet, çek- olabileceği gibi, sâdece fatura, konişmento, hamûle senedi, sigorta poliçesi ve vergi makbuzu da olabilir. Ancak ticarî senetlerin, muameleyi yapacak olan bankanın emrine ciro edilmesi şarttır.

Bankalarda senet tahsiline aracılık işi, müşterilerin üçüncü şahıslardan olan alacaklarını tahsil için onların adına ifa edilen ve bankacılık hizmetlerine dahil olan bir muameledir. Bu muamelede banka, senedi getiren kimsenin vekâletini üzerine almaktadır.

Bankalar makbuz mukabilinde müşterilerinden aldıkları bu senetler ve evrakı bir ücret karşılığında tahsil ettikten sonra bedellerini müşterilerine öderler. Bedellerinin bir kısmını veya tamamını tahsil edemedikleri evrak ve senetleri de aynen kendilerine iade ederler.

Bankanın senet tahsiline aracılık etmesi, alacaklıları borçlularının ayağına kadar gitmek zahmetinden ve bu uğurda yapılacak masrafdan kurtarır.

Bu senetlerin iskonto, iştirâ ve senet karşılıklı avans yolu ile banka portföyüne giren senetlerden farkı vardır. Mezkûr kredi muamelelerinde müşteriler bankaya borçlanırlar ve senetler üzerinde banka lehine mülkiyet veya rehin hakkı tesis edilir. Keza bu senetleri getiren kimselerin bankada kredi sahibi olması lâzım geldiği gibi senetler, imza adedi ve vade bakımlarından kayıtlara tâbidir. Halbuki tahsil senetlerinde müşterinin kredisi bulunup bulunmaması aranmaz ve senedin ticarî muameleden doğmuş olup olmaması da bankayı ilgilendir-

mez. Banka senet bedelini tahsil etmeden evvel müşteriye para ödemez. Bu sebeple de müşteriden, kredi muamelelerinde olduğu gibi faiz alınmıyarak bir hizmet komüsyonu tahsil edilir.

Ödemeden evvel muhâtabın kabulü gereken poliçelerde alacaklı, senedi bankaya, sadece kabul ettirilip kendisine iade edilmek üzere verilebilir veya evvelce bedeli kendisine ödenmiş olan senedin banka tavassutu ile borçluya teslim edilmesini ister. Bu muameleler de «tahsil senedi» işlemi mefhumuna girer.

Bankalarca tahsile alınan senetler doğrudan doğruya senedi alan şube veya bankanın diğer şubeleri yahut muhâbirleri aracılığı ile tahsil edilmek üzere kabul edilir. Bunlardan birinci gurup «Şehir Senetleri», diğeri «Başka Yerlerde Tahsil Olunacak Senetler» veya «Taşra Senetleri» olarak adlandırılabilir.

Hukuki Bünye

Banka, senet tahsiline aracılık işi ile bir vekâlet hizmeti görmektedir. Bu sebeple muamele Borçlar Kanununun 386 ncı ve müteakip maddelerindeki «Vekâlet» e müteallik hükümlere tabidir.

«Vekâlet bir akittir ki onunla vekil mukavele dairesinde kendisine tahmil olunan işin idaresini veya tekâbbül eylediği hizmetin ifasını iltizam eyler. Diğer akitler hakkındaki kanuni hükümlere tabi olmyan işlerde dahi vekâlet hükümleri cârî olur. Mukavele veya teâmül varsa vekil, ücrete müstahak olur» (Borçlar Kanunu Madde: 386)

Bankanın vekil sıfatı ile lüzumlu yetkileri kullanabilmesi için senet, müşteri tarafından Ticaret Kanununun 600 üncü maddesi uyarınca «Bedeli tahsil içindir», «Kabz içindir» veya «Vekâleten» ifadelerinden biri ile veyahut sadece tevkili ifade eden her hangi bir kayıt ile ciro edilerek bankaya tevdi olunur.

Bu vekâletin hudut ve şumülü nedir? Şüphe yok ki bunu, senet muadinin talimatı tayin eder. Ancak bankaların tatbikatı şöyledir: Bir senedin tahsil edilememesi halinde bankalar, hizmetlerini, protestodan daha ileriye götürerek dâva açmak veya icraya müracaat etmek gibi teşebbüslere kadar götürmezler. Protesto muamelesini müteakip senedi ve protesto evrakını müşterilere tevdi etmekle vazifeleri biter. Vesikalı senetlerde de mütâd olarak senet ve vesikaları muhatap veya borçluya ibraz ve borcun ödenmesini istemekle yetinirler. Farazâ vesikaların üzerindeki şerh ve imzaların sahtelik, tahrif vesairesinden, senedin ve vesikaların kendisine geç gelmesi sebebiyle zamanında pro-

testo edilmemiş olmasından, satıcı ve müşteri arasındaki sözleşme ve münasebetlerden, malların gümrük ambarından zamanında çıkarılıp çıkarılmamasından sorumluluk kabul etmezler. Maahaza vekâlet, bu hizmetleri de içine alacak surette deruhde edilmiş bulunuyorsa gereğince hareket olunması tabiidir. Hülâsa banka, muamelenin başlangıcında müşteriden aldığı talimatın icaplarını tam bir ihtimam dahilinde yerine getirmeğe mecbur ve bu babdaki kusur ve ihmâlinde mes'uldür.

«Vekilin mes'uliyeti suret-i umumiyyede işçinin mesuliyetine ait hükümlere tabidir. Vekil müvekkile karşı vekâleti hüsn-ü suretle ifa ile mükelleftir...» (Borçlar K. Md: 390)

Muamelede, senetden sorumlu olanlar ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def'i'leri, hâmil sıfatını haiz bulunan bankaya karşı dermeyan edebilirler.

Müşteri, tahsile aracılık hizmetinden dolayı bankaya ücret vermede, ayrıca bankanın yaptığı masrafları, faizi ile birlikte ödemeye mecburdur (Borçlar K. Md: 394).

Banka da, müşteri hesabına tahsil ettiği paraları -senet bedellerini-O'na ödemekle mükellef bulunduğu gibi gecikme halinde faiz vermeğe de mecburdur (Borçlar K. Md: 392).

Bankanın iflâsı halinde, vekâlet son bulmuş olacağından (Borçlar K. Md. 397), İcra ve İflâs Kanununun 188 inci (*) maddesi uyarınca senetlerin mudie iade olunması lâzımdır. Zira bunlar «Vedia» hükmündedir. Müdi iflâs ederse senetler veya tahsil edilen bedelleri «Masa» ya tevdi olunur. (İcra ve İflâs K. Md. 184).

Muamelenin Tabi Tutulduğu Şartlar ve Muamele Şekli

Tahsil senetleri bankalarca, sahibinin, tahsil şartlarını gösteren bir mektubu ile kabul edilerek karşılığında kendisine makbuz verilir. Mektupda senet sahibi, senedin ihtiva ettiği meblâğı, senedin, tahsil, kabul veya borçluya tevdi şekillerinden hangisi için bankaya verildiği, nerede ve kimden tahsil edileceği, senedin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde muhatap veya borçlunun protesto edilip edilmeyeceği,

(*) «İcra ve İflâs Kanunu Md: 188: «Sırf bedelini tahsil etmek için yahut tayin edilen ilerideki bir tediyeye karşılık olarak müflise devredilmiş olan hâmilîne veya emre muharrer senetleri devredenler geriye istiyebilir.»

«İcra ve İflâs K. Md. 184» İflâs açıldığı zaman müflisin haczi kabil bütün malları hangi yerde bulunursa bulunsun bir Masa teşkil eder ve alacakların ödenmesine tahsis olunur. İflâsın kapanmasına kadar müflisin uhdesine geçen malar Masaya girer.....»

muamelenin sonucundan mektupla mı, tel ile mi bilgi verileceği hususlarındaki talimatını tesbit eder ve göreceği hizmet karşılığında bankaya komüsyon ve masraf karşılığı ödeyeceği taahhüdünde bulunur. Tahsil şartlarının başlangıçta bu suretle tesbitinden maksat, müşteri ile ileride çıkabilecek anlaşmazlıkları önlemektir.

Kabul edilen tahsil senetlerinin üzerlerine, her hangi bir yanlışlığı mucip olmamak maksadı ile «Tahsil Senedi» damgası basılır.

Kabul edilen senetler, aynı yerde veya başka yerdeki şubenin aracılığı ile tahsil olunacağına göre ayrı ayrı yardımcı defterlere kayıt olunur ve ayrı birer sıra numarası alırlar.

Senet, kabul edildiği şehirde tahsil edilecekse, doğrudan doğruya bankada saklanır. Senedin iyi muhafaza edilmesi ve bilhassa muhteviyatı ödenmeden borçlunun eline geçmemesi lâzımdır. Aksi takdirde alacaklının zararını ödemek zarureti hasıl olur. Vadeli olan senetler vade defterine işlenmekle beraber, vadelerine intizaren, senetler portföyünde saklanır. Derhâl tahsili ıktiza edenler hakkında da borçlularına tebliğât yapılır.

Borçlusu başka yerde olan senetler, sahibinin talimatına mütenazır bir surette ve muhatap şubeye hitaben tanzim edilen bir irsâl mektubu ile ve taahhütlü posta ile gönderilir. Senedi alan şube için bu senet, bulunduğu şehirde tahsil etmek üzere kendi kabul ettiği senetlerden farksız olduğundan ona göre muameleye tabî tutulur.

Senet tahsili muamelesinde bankaya düşen bir vazife de poliçelerin kabule arz edilmesidir. Poliçenin kabul edilmemesi halinde, sahibinin talimatı arasında protesto şartı varsa, muhatabın noter vasıtasıyla protesto edilmesi lâzımdır.

Tahsil olunan senetler borçlularına teslim edilerek bedelleri muvakkat bir hesaba alınmak suretiyle mudilerinin müracaatına âmâde tutulur. Senet, tahsil edilmek üzere başka yerden gönderilmişse tahsil günü gönderen şubeye mâl edilir.

Tahsilinin tel ile bildirilmesi istenen senetlerin tahsillerine ait telegraflar, tel havalelerinde olduğu gibi şifreli olarak yazılır.

Tahsile alındığı yerde tahsil olunan veya başka şubeden mâl edilen senet bedellerinin alınması için mudiler ihbarname ile bankaya davet edilerek müracaatlarında senet bedeli kendilerine ödenir. Ödenmeyen senetler de, makbuz karşılığında mudilerine geri verilir.

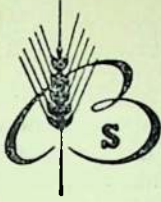
Komüsyon ve Masraf Karşılığı

Senet tahsili hizmetinden dolayı müşterilerden bir komüsyon alınır. Yalnız borçluya imza veya muhataba kabul ettirilip, tahsil olunmaksızın iadesi veyahut bedeli alınmaksızın makbuz mukabilinde karşı tarafa teslimi istenen senetler için de komüsyon tahsil olunur.

Tahsil senetlerinde, haberleşme masrafları önemli bir yer aldıktan başka ödenmeyen senetler için protesto çekilmek gibi bir takım masraflar yapılması da zaruridir. Bu masraflar tamamen müşterilere aittir.

(Basın: 13741)

BAŞAK SİGORTA A. Ş.

Sermayesi : 3.000.000 TL.

Acente Sayısı : 750

YANGIN

NAKLİYAT

KAZA

HAYAT

VE

DOLU

HAYVAN HAYAT

HAYVAN BESI

TARLADA HUBUBAT,

TÜTÜN, PAMUK YANGINI

SİGORTALARINDA

YURDUN HER YERİNDE HİZMETTEDİR.

A D R E S : Halaskârgazi Cad. No. 15 Harbiye

TELGRAF : Başsigorta

TELEFON : 47 16 48 - 47 83 54 - 47 07 27

YAPI TASAARUFU VE KONUT KREDİLERİ

Eman YEĞEN

(T. Emlâk Kredi Bankası
Kadıköy Şubesi Müdürü)

Belirli ve mahdut bir geliri bulunan memur, esnaf, küçük sanat ve ticaret erbabı gibi vatandaşlar bir meskene sahip olma yolunda sadece kendi imkânları ile başbaşa iseler bu gayelerini gerçekleştirmeleri çok güçtür.

Muayyen gelirli meskensiz bir ailenin her ay 200 TL. tasarruf edebileceğini düşünelim. Bu ailenin küçük bir konut alabilecek tasarrufu yapabilmesi için takriben 20 yıl beklemesi gerekecektir. Misâl olarak yirmi ailenin bu şekilde ayda 200.- lira biriktirerek mesken edinme çabasında bulduklarını kabul edelim. Ailelerin her biri tasarruflarını tamamlayarak 20 yıl sonra birer ev sahibi olacaklardır. Eğer bu aileler tasarruflarını aynı gaye ile birleştirebilirlerse birinci yılın sonunda içlerinden birinin mesken alabilmesi için yeter para toplanmış bulunacaktır. İkinci, üçüncü ve takip eden yıllarda da diğer bir tasarrufcu aynı imkâna kavuşacaktır. Görülüyor ki ayrı ayrı hareket etme yerine birleşmek suretiyle ortalama on yılda maksada erişilmektedir.

Müşterek hareketin sağladığı bu fayda yapı tasarrufu sandıklarının kuruluşuna esas olmuştur.

Yapılan araştırmalar bu mevzudaki ilk uygulamanın 1775 yılına kadar uzandığını göstermektedir. Mezkûr tarihte İngilizlerin Birmigham şehrinde tesis edilen Ketley's Building Society, üyelerinin her ay yaptığı te diyelerle meydana gelen fonu gene üyelerine inşaat veya mesken kredisi olarak veriyordu.

Bir kaç yıl sonra bu nevi şirketleri Amerika'da İngiliz Kolonilerinde görmekteyiz. Yapı tasarrufu sandıkları 1855 de Güney Afrika'da, 1858 yılında Avusturalya'da ve 1885 yılında da Almanya'da faaliyete geçmişlerdir.

İlk yapı tasarrufu sandıklarında prensip, üyelerin aidatlarıyla toplanan meblağları gene üyelere ikraz etmek şeklinde olduğundan sistemin bu halile işleyişinde aksamalar görülmüştür. Sandıklarda her hangi bir dış kaynak veya bir mali müessesenin munzam kredisinin temini bahis konusu olmayıp sırf ortakların tevdiatıyla çalışıldığından borç alanların taksitlerini zamanında ödememeleri, müteakip yıllar için sıra bekleyen yapı tasarrufcularının kredilerini öngörülen tarihten çok sonra almaları veya bazı hallerde hiç almamaları sonucunu doğurmuştur. Netice olarak bu tarzda faaliyet gösteren sandıkların çoğu iflâs etmiş ve ya tasfiye edilmişlerdir

Yapı tasarrufu sandıklarının daha mütekâmil şekli sandıkların kendi fonları ve kredileri dışında, diğer bir kaynaktan üyelerine ipotek karşılığı ayrı bir kredi temini olmuştur. Böylece yapı tasarrufcuları yaptıkları belirli tevdiatına mukabil iki ayrı fondan, yapı tasarrufu fonu ile müessese veya banka fonundan ihtiyaçlarını karşılayacak krediyi sağlayabilme imkânına kavuşmuşlardır.

Bu gün hiç bir ülkede sadece ortaklarının tevdiatıyla çalışan ve kredi veren yapı tasarrufu sandığı veya müessesesi kalmamıştır.

Yurdumuzdaki tatbikata gelince, bunun çok yeni olduğunu, diğer ülkelerdeki gibi uzun gelişim devresi geçirmemiş bulunduğunu söyleyebiliriz.

Yapı tasarrufu mevzuunda faaliyet gösteren Türkiye Emlâk Kredi Bankası bu sistemi 1951 yılından itibaren uygulamaya başlamıştır. Tatbik edilen şekle göre; verilen krediler sadece yapı tasarrufcularının bankadaki tevdiatlarından değil, ayrıca banka kaynaklarından da temin olunmaktadır. Bu husus Bankaca açılan kredilerle ilgili olarak tanzim edilen mukavelelerde açıkça görülmektedir. Banka ve yapı tasarrufu fonlarından yapılan ikrazlar ayrı mukaveleye bağlanır, ayrı ipotekler alınır, vadeleri ayrıdır. Bazı hallerde faizleri de farklı olur.

Şimdi Yurdumuzda bu mevzuun yegâne tatbikâtçısı Türkiye Emlâk Kredi Bankasının Yapı tasarrufu sistemini biraz daha ayrıntılı olarak izaha çalışalım:

A) Yapı Tasarrufu Hesabının Açılması:

Bir konut edinmek için kredi almayı tasarlayan vatandaşın Türkiye Emlâk Kredi Bankasına başvurarak yapı tasarrufu hesabı açtırması gerekmektedir.

Yapı tasarrufu hesabı bankaların diğer tevdiat hesaplarından farklı olarak bloke bir hesaptır. Hesapta toplanan paralar faize tabi olmadığı gibi ikramiye çekilişlerine de iştirâk ettirilmez.

Bankanın 1963 yılı başından itibaren uygulamakta olduğu sisteme göre yapı tasarrufu hesapları asgari 10.000.- ve âzami 50.000.- lira üzerinden ve beşerbin liralık kademelerle açılabilir. Bu meblağlara mukavele meblağı denir.

Yapı tasarrufu hesabının açılması için Bankaya vatandaşın yazılı olarak müracaat etmesi ve talepte bulunması gereklidir. Bunun üzerine yapı tasarrufu ile ilgili «Umumi Şartname» müşteriye imzalatılmak ve hesap açılmakla muamele tekemmül eder.

Yapı tasarrufcusu, mukavele meblâğının asgari % 25 ini hesabında biriktirmeğe mecburdur. Diğer taraftan mukavele meblâğına tasarrufcunun yatıracağı % 25 nisbetindeki parası dahildir.

Muhtelif mukavele meblâğlarına göre tasarrufcuların hesaplarında toplamağa mecbur oldukları bu asgari meblağlar ile tahsis yapıldığı zaman kendilerine verilebilecek âzami kredi miktarları aşağıda gösterilmiştir.

Mukavele Meblağı	Hesapta Toplanacak Asgari Meblağ (%25)	Bankaca İkraza Olunacak Azami Meblağ
10.000.—	2.500.—	7.500.—
15.000.—	3.750.—	11.250.—
20.000.—	5.000.—	15.000.—
25.000.—	6.250.—	18.750.—
30.000.—	7.500.—	22.500.—
35.000.—	8.750.—	26.250.—
40.000.—	10.000.—	30.000.—
45.000.—	11.250.—	33.750.—
50.000.—	12.500.—	37.500.—

Yapı tasarrufcusu yukarıda yazılı asgari meblağları muayyen bir müddete bağlı ve her ay belli bir miktar ödemekle yükümlü olmaksızın dilediği miktar ve sürede yatırabilecektir.

B) Kredi Tahsisine Aday Olunması:

Yapı tasarrufu hesabının açılışını izleyen ilk değerlendirme tarihinden itibaren en az iki yılı doldurmuş, mukavele meblağının en az % 25 ini hesabında toplamış ve asgari (78) değerlendirme emsali kazanmış bulunan hesap sahipleri kredi tahsisine namzet olurlar.

Değerlendirme emsali hesaba yatırılan paralara hesaplanan adatin Bankaca tesbit edilmiş (sabit çarpan) larla çarpımından elde olunmakta ve yılda üç defa 28 (29) Şubat, 30 Haziran ve 31 Ekim tarihlerinde hesaplanmaktadır.

Durumu müşahhas olarak ifade etmek için meselâ 40.000.- Liralık

mukavele aktederek devre başında 10.000.- lirayı def'aten yatıran bir tasarrufçu dört aylık bir dönemde; sabit çarpan $0,0000209 \times 1.200.000$ Adat = 25,08 puan elde edebilmektedir. Mezkûr meblağ def'aten değil de kısım kısım yatırılmış ise adet daha az bulunacağından kazanılan puanda daha düşük olacaktır. Bakiyeleri 1.000.- Liradan az olan hesaplarla, mukavele meblağının % 25 inden fazla paralar değerlendirmede nazarı dikkate alınmazlar.

C) Kredi Tahsisine Hak Kazanılması:

Kredi tahsisine aday olanlar arasında tahsise hak kazananlar Nisan, Ağustos ve Aralık aylarının onbeşinde bankaca tesbit ve durum kendilerine tebliğ olunur. Bu tesbit sırasında kredilerin kaynakları olan yapı tasarrufu fonu ile Banka fonları göz önünde bulundurulur.

Yapı Tasarrufu Fonu, Yapı Tasarrufu Hesaplarında toplanan meblağlardan, bu kaynaktan yapılan ikrazlarla, tahsis ve ikraz kararı verildiği halde henüz ödenmemiş paraların tenzilinden sonra kalan miktardır.

Banka fonu ise; bankanın sermayesinden ve sair kaynaklarından iş programları gereğince mesken kredisi olarak tefrik ettiği meblağlardan ibarettir.

Krediye hak kazananlar Bankaca her dönemde kaynaklar gözönünde bulundurulularak tayin edilen muayyen değerlendirme emsaline göre belli olmaktadır. Son yıllarda bu emsal (156) (adaylık için 78 emsal gerekiyordu) olarak devam etmektedir.

Tahsise hak kazanan yapı tasarrufçu lehine, Bankaca istenilen ve saikin tevdi ve ipotek tescilinden sonra gayrimenkule Bankaca takdir olunan inşa değerinin inşa sahasının 100 m². den büyük olması halinde % 80, olmaması halinde % 90 nına kadar ikraz yapılır.

D) Kredi Vadesi ve Faizi:

Yapı tasarrufçusuna tahsis edilen kredinin % 40 ı Banka kaynaklarından % 60 ı da yapı tasarrufu fonundan verilmektedir.

Banka Fonundan yapılan ikrazatın vadesi 20 yıl, faizi senevi % 5 dir. Yapı tasarrufu fonundan temin edilen kredinin vadesi 11 yıl, faizi senevi % 7 dir.

Buraya kadar yaptığımız izahlar Türkiye Emlâk Kredi Bankasının 1963 yılı başından itibaren yeni şekliyle uygulamaya başladığı Yapı Tasarrufu Sistemiyle ilgilidir.

1962 Yılı sonuna kadar olan tatbikat bu günkünden biraz farklıdır. Hesaplarını 1963 yılından önce açtırmış olanların, yapı tasarrufu tevdiatları, krediye hak kazanmaları, kredilerini kullanmaları o zamanki esaslara göre yürütülmekte olduğundan kısaca bahsetmek istiyoruz:

Mukavele meblağının haddi; asgari 1000, azami 40.000.- Liradır ve tamamı ikraz edilebilir. Yatırılacak miktar, mukavele meblağının % 25 idir.

Değerlendirme emsalleri üç aylık devrelerde yılda dört defa verilmektedir.

Kredi tahsisine aday olabilmek için mukavele meblağının % 25 ni toplamış, asgari 100 değerlendirme emsali kazanmış ve mukavelelerinin akdi tarihinden itibaren 1,5 yıl geçmiş olması gerekir. (Krediye hak kazanmak için halen tesbit edilen değerlendirme emsali 200 dür.)

Verilen kredinin % 65 i Banka kaynaklarından % 35 i de Yapı Tasarrufu kaynaklarından verilmektedir.

Banka fonunun vadesi 20, Yapı Tasarruf Fonunun vadesi 11 yıldır. Her iki kredi de % 5 faizlidir.

E) Yapı Tasarrufu Kredisinin Açılmasında Aranılan Diğer Şartlar:

Bunları aşağıda kısaca sıralıyoruz:

1 — Krediden faydalanan şahsın, kendisinin, eşinin ve velâyeti altında bulunan çocuklarının yurtta mesken veya akara sahip bulunmama-ları veya sahibi oldukları mesken veya akardaki hisselerinin bir mesken bedeline tekâbül etmemesi ve banka kredisinden evvelce istifade etmiş olmamaları gerekir. (4947 sayılı kanun Md. 9)

Bu husus müşteriden alınan bir beyanname ile tevsik edilmektedir. Gerçeğe aykırı beyanda buldukları sabit olanların borç bakiye-leri muacceliyet kesbeder. Bu kimselere yeniden kredi tahsis olunmaz.

Bir şahsın mükerrer kredi kullanıp kullanmadığının veya bir ailenin fertlerinin ayrı ayrı kredilerden istifadeye tevessül edip etmediklerinin tesbiti için merkezi bir fihrist sistemi ihdas edilmiş bulunmaktadır. Bu suretle beyannamelerin kısmen tetkik ve kontrolü imkân dahiline gir-miş olmaktadır.

2 — Tasarrufçulara açılacak kredi Bankamızın faaliyet sahasına dahil yerlerde Belediye ve imar hudutları içinde olmak şartile;

a — Vatandaşın kendi arsası üzerine inşa ettireceği mesken vasfını haiz bir daire,

b — Müştereken tasarruf edilen arsa üzerine yeniden inşa ettireceği mesken vasfında bir apartman dairesi
ipotegi mukabilinde kullanılacaktır.

Ancak yapı tasarrufu hesaplarını 1963 yılından önce açtırmış olanlara banka o zaman mer'î esaslar dairesinde âzami 2 daireli müstakil veya 2 adet apartman dairesi inşaatı için, inşaat alanında tahdit aranmaksızın 40.000.- Liraya kadar kredi tahsisine devam etmektedir.

3 — Kredinin kullanılacağı müstakil ev veya bir apartman dairesinin inşaat alanı 100 m² yi geçmeyecektir. Bu husus Hükümetimizin sosyal mesken politikasıyla ilgili olarak yakın zamanda uygulamaya girmiştir.

Birinci beş yıllık kalkınma plânı göz önünde tutulmak suretile Bakanlar Kurulunca hazırlanan 23.10.1964 tarih ve K. 6/3827 sayılı Kararnameye göre, konut kredilerinin, faydalı alanı (yani, duvarlar hariç içten içe ölçülerek bulunacak net alan) 63 m² yi geçmeyen meskenler için verilmesi kabul edilmişti.

Bu kararı iptâl eden 13.5.1966 tarih ve K. 6/6450 sayılı son Kararname hükümlerine göre konut kredileri, inşaat alanı 100 metre kareyi geçmeyen konutlara verilebilecektir. Böylece kredi tahsis edilebilecek mesken alanı biraz genişletilmiş bulunmaktadır.

Kararnamede 100 metre karelik inşaat alanına, bir ailenin oturmasına mahsus müstakil ev veya bir apartman dairesinin içinde kalan bütün odalar, holler, antre, mutfak, banyo, helâ, lavabo, kiler, depo, baca ve iç geçitler ile bunları bölen veya çevreleyen iç ve dış duvarların kat plânlarındaki alanlarının tamamı, balkonlarla müşterek duvarların alanlarının ise yarısı dahildir. Belediye İmar Yönetmeliklerindeki asgari ölçüler içinde kalmak kaydıla umumi merdiven, asansör boşlukları, kapıcı ve kalörifer dairesi, kömürlük ve konutla ilişkin sair müstemilât bu inşaat alanına dahil değildir. Ancak bu müşterek kısımların inşaat alanına eklenmesile toplam alan 100 m² yi aşıyorsa takdir olunan inşaat kıymetinin % 80 ni, aşmıyorsa mezkûr kıymetin % 90 ı ikraz edilir.

4 — Bankaya müracaat sırasında ev veya apartman dairesi inşaatının tamamen ikmal edilmemiş, iskân müsaadesinin alınmamış, tapuda cins tashihinin yapılmamış olması da diğer bir şartı teşkil etmektedir. Zira Bankadan kredi talebinde bulunanların arsa veya arsa paylarına ait tapu senetlerini ibraz etmeleri gerekmektedir.

5 — Yapı Tasarrufçusunun yatırmış olduğu para muvacehesinde talep ettiği meblağ kayıtsız şartsız verilecek bir kredi olmayıp inşaatın Bankaca takdir edilecek ikraz değerinin buna müsait olması icap etmektedir. Aksi halde bulunduğu miktara kadar kredi tahsis edilir.

Yukarıdaki izahlarımızdan sonra Türkiye Emlâk Kredi Bankasıncı başlangıcından 1966 (dahil) yılına kadar açılan yapı tasarrufu hesap-

Yapı tasarrufu hesaplarının gerek tevdiat safhasında bulunsun, gerekse kredi hesabı açıldıktan sonra mevzubahs olsun, ancak ana, baba, çocuk, eş ve kardeş gibi çok yakın kan hısımlarına bir defaya mahsus olmak üzere devri mümkün olabilir.

Krediden istifade ile inşa ettirilen ev veya dairenin bahsedilen kan hısımları dışındaki üçüncü şahıslara devrine gelince; malûm bulunduğu üzere gayrimenkullerin ipotekli oluşu ahara satışlarına engel değildir. Satış keyfiyetini tapu sicil muhafızlıkları ipotek alacaklısı Bankaya bildirmekle yükümlüdürler. Bu itibarla ipotekle birlikte devren satış mevzubahs olduğu takdirde borcun devredilmesi hususunda Bankanın muvafakati gerekmektedir. Kredi borcunun aynı vade ve faiz nisbeti ile birlikte yeni alıcıya naklinde Bankaca şu hususlar aranmaktadır:

- 1 — Alıcının başkaca mesken ve akarı olmaması gerekir.
- 2 — Alıcının Bankada kredi tahsisi çıkmış bir yapı tasarrufu hesabı bulunmalıdır. (Devrin kabulü ile birlikte bu hesap iptâl edilecektir.)
- 3 — Hesapta mevcut depâsmanlar giderilmelidir.
- 4 — Alıcı hakkında yapılacak istihbarat menfi olmamalıdır.

Sözü edilen durumların dışında ise genellikle vade kısaltılmakta (beş yıl gibi) faiz yükseltilmektedir (% 8,5). Bazı özel hallerde borç bakiyesinin de indirilmesi ayrıca istenmektedir.

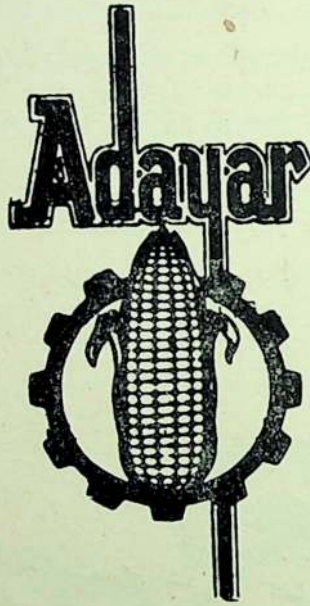

VE NEZLE BAŞLANGICINDA...

GRIPIN bas, dis, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder
GRIPIN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başan ile kullanılır
GRIPIN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Yeni Ajans: 5054)

ADAYAR MISIR ÖZÜ YAĞI

Kolesterol, Damar
Sertliği ve diğer Kronik
Kardiyovasküler hastalıklarda
doktorların HASSATEN
tavsiye ettiği ve münhasıran
Mısır ösünden elde edilen
TAM SAFIYETTE emsalsiz
yağdır

Zeytinyağ, tereyağ
margarin v.s. gibi
bütün hayvani ve nebati
yağlara tercihan SÖFRADA
ve MUTFAKTA emniyetle
kullanabileceğiniz fevkalâde
BESLEYİCİ yağane REJİM
yağdır

Adayar Ticaret Ltd. Ş.

Emniyetli Kantarcılar Yeni Kaskıca Han 7/1

Telefon . 22 4 81 — 22 37 17 Telgraf: ADAYARLİMİT — İstanbul

RUSYA ZİRAATİNDE MÜLKİYET VE SİSTEM DEĞİŞİKLİKLERİ

Ali Şakir AĞANOĞLU

1917 Bolşevik ihtilâlinden bu yana elli yıl geçti. Bu yarım yüzyıl içinde Birinci Dünya savaşı neticelendi. Ancak, siyasal ve sosyal kaynaşmaların devamı olarak İkinci Dünya Savaşı oldu. Bu çok yaygın ve tahripkâr harpten sonra, kuvvete dayanan müstemleke imparatorlukları tasfiyeye uğradı. Eski kolonilerde pek çok hür milletler toplulukları meydana geldi. Yeni devletler kuruldu. Lâkin, bu defa, sosyalist ideolojisini istismar eden sol akımların yayılma ve hegemonya kurma tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Bir taraftan insan hayatını rahata kavuşturan teknolojiye çok hızlı gelişmeler kaydedilirken, diğer taraftan halk topluluklarının emniyet, huzur ve refahını sağlamak ve geliştirmek amacını güden sosyal düşünceler kütlelere yayılmakta ve bu hal geniş ölçüde demokratik rejimleri etkilemektedir. Kısaca, dünyamız son elli yılda devamlı olarak siyasî, iktisadî ve kültürel çalkantılara sahne olmaktadır. Ve bu hareketler Yirminci Yüzyılda insanı daha rahat yaşatma gayretleri gibi görünmektedir.

Gerçek şu ki, bir yandan gelişen kültür ve teknik sayesinde insan oğlu rahata kavuştuğu nisbette süratle çoğalmaktadır. Ve bugün, dünya nüfusu tarihin hiçbir devrinde görülmemiş yüksek bir nisbette artmaktadır. Diğer taraftan, çoğalan milyarlar küremizin dar kara parçalarına sığamayacak hale gelmektedir. Özellikle, ziraata elverişli olan ve işlenebilen toprakların bu büyük kalabalığı doyurması zorlaşmaktadır. Nitekim, halen üçbuçuk milyarı aşmış olan dünya nüfusunun yarısı yeterli bir gıda rejiminden mahrum bulunmakta ve devamlı kıtlık içinde yaşamaktadır. 400 Milyon nüfusu ile Hindistan, geçim sıkıntısı içinde olan memleketlerin başında gelmektedir. 750 milyondan fazla nüfusa sahip olduğu tahmin edilen Çin de dahil olmak üzere diğer Asya memle-

ketlerinin beslenme düzeni de insan sağlığını korumağa yetecek ölçülerden uzaktır.

Fakirlik, yoksulluk ve sefalet günümüzün devlet adamlarını ve aydınlarını düşündüren en önemli konudur. Dünya üzerinde ziraata elverişli toprakların en iyi tarzda işlenmesi ve en yüksek ölçülerde verimlendirilmesi insanlığın kaderi ile ilgili bir mesele olarak ortada durmaktadır.

Avrupa kıtasında en geniş ve en verimli ziraat topraklarına sahip olmasına rağmen Sovyet Rusya, 235 milyonu aşan nüfusuna asgarî beslenme imkânlarını güçlükle sağlayabilen ve halkını fakirlikten kurtarmamış olan ülkelerden biridir. Elli yıl içinde çok şeyler hayal edilmiş; refah ve zenginlik literatürüne cildler dolusu bolluk kasideleri yazılmış olmasına rağmen, Rusya, Komünist ihtilalini yaptığı tarihten bu güne kadar ve halen zirai sahada istihsal gücünü yeteri kadar geliştirmiş ve halk topluluklarını geçim sıkıntısından kurtarmış değildir. Her yıl, başta buğday olmak üzere hububat ve gıda maddelerinin bir kısmını hariçten getirmek zorundadır. Çarşı ve pazarlarında meyva, sebze, et, süt, tereyağ, peynir, yumurta... gibi insan sağlığı için temel olan gıda maddelerini bol bol bulmak ve almak mümkün değildir. Bu maddeler halk toplulukları için nâdir yiyecekler olmak vasfını halâ muhafaza etmektedir.

Rusya, nüfus itibarile, dünya nüfusunun onbeşte birine sahiptir. İşgâl ettiği toprak sahası ise dünyanın yedide birine tekâbül etmektedir. Avrupa ve Asya kıtalarındaki Rusya Arazisi 12 Milyon kilometre kare den fazladır. Bu arazinin onda biri, 120 Milyon hektarı ziraata elverişlidir. Karadeniz kıyılarından Şimal Buzdenizine, Baltık kıyılarından Pasifik Okyanusu sahillerine kadar geniş sahaları içine alan Rusya çeşitli iklim ve toprak şartlarına sahiptir. Çaydan tütüne, pamuktan narençiyeye kadar her çeşit hububat, sebze, meyva ve sanayi nebatları yetiştirmeğe, her cins et ve süt hayvancılığı ile kümes hayvancılığına müsait bulunmaktadır. Arazinin % 37 si ormanlıktır. Orman sahası olarak gösterilen bölgelerin bir kısmı fundalık, çahlık, tundra halindedir ve fazla bir değer taşımaz. Fakat, hakiki orman sahalarında 80 milyar metreküp kereste rezervi mevcut olduğu hesap edilmektedir.

Zengin tabiatı verimlendirmek üzere zirai faaliyetlerin Rus ekonomisinin en önemli sektörünü teşkil etmesi ve netice itibarile, Rusyanın bolluk ülkeleri arasında yer alması gerekirdi. Nitekim, sosyal bünye ve teknoloji bakımlarından diğer Avrupa memleketleri seviyesinde gelişmemiş olmasına rağmen çarlık devrinde Rusya, Avrupanın hububat anbarı sayılıyordu. 1924 den önceki devrede, yılda on milyon tondan faz-

la buğday, yüzbinlerce ton diğer hububat, bakliyat, canlı hayvan ve hayvan mahsulleri, kereste, diğer orman mahsulleri, şeker ve pamuklu bez ihraç ediliyordu. 1924 de Rusyanın nüfusu 130 milyon kadardı. Bu nüfusun % 82 sini ziraat ve hayvancılıkla iştigâl eden köylüler teşkil ederdi. O sıralarda Rusyada 737 şehir ve kasaba vardı. 1917 de başlayan yeni devir Rusyayı sanayici bir topluluk haline getirme hareketi vasfını taşır. Bolşevik idareciler, iş başına geldikleri günden itibaren sanayii geliştirmeyi esas konu olarak ele almışlardı. Bu çalışmaların neticesi olarak bine yakın yeni şehir ve kasaba kurulmuştur. 1960 dan sonra, Rusyada 1700 şehir ve kasaba ile, ayrıca, sanayi toplulukları vasfını taşıyan 3220 kasaba tipi iskân topluluğu bulunduğu anlaşılmaktadır. Bugün, nüfusun % 50 den fazlası, 125 milyonu şehir ve kasabalarda yaşamaktadır. Ve esas meşgâle olarak sanayide çalışmaktadır.

Sanayide kaydedilen ilerlemelerin ziraat sahasında tesiri olmadığı söylenemez. İhtilâlin başındanberi yeni rejim zirai istihsal ve köylünün durumu ile de ilgilenmiştir. Lâkin, sosyal bünye değişiklikleri ve yeni rejimin ziraat sahasına yerleştirilmesi hareketleri tamamen ters sonuçlar vermiş ve Rusya zengin tabiat üzerinde kıtlıktan kurtulamayan bir ülke olmakta devam etmiştir.

Karatoprak (Çernozyum) adı verilen ve % 12 nisbetinde humus ihtiva eden dünyanın en zengin ziraat arazisi Ukraynadadır. Yer yer büyük nehirlerin geçtiği bu uçsuz buçaksız ovalar tam verimlendirilebilse, değil Rus halkını, daha birkaç yüz milyon insanı doyurabilecek kabiliyettedir. Ne var ki, ziraatın bünyesine uymayan bir sosyal ve politik düzen, bu zengin tabiatın yeteri kadar faydalanmağa imkân vermemektedir. Ziraat sektörünün kısır kalmış olmasını her şeyden önce Komünist rejimin ziraat hayatı ile bağdaşamaması ve ziraatla uğraşanları verimli çalışmağa teşvik edecek niteliklere sahip olmamasında aramak gerekir. Çünkü, ziraat, iktisadî sektörler arasında en zaruri ihtiyaç maddelerinin üretildiği bir saha olduğu kadar; köylü ve çiftçi denilen insanlar için bir hayat tarzıdır da. Çiftçiler, günlük işlerine hayatlarından ve gönüllülerinden çok şeyler katan insanlardır. Zürra, alınterini ve emeğini üzerine döktüğü toprağa başka bir gözle bakar. Kullandığı araçlara canından birer parça gibi ilgi gösterir. Ekilip biçilen arazi, bağlar ve bahçeler; üretilen ehli hayvanlar çiftçinin günlük yaşayışının birer parçası halindedir. Bu sosyal ve psikolojik sebeplerle, çiftçinin toprağa ve diğer istihsal vasıtalarına sahip olması ve onları kendi gönlünce ve takdir ölçüleri içinde kullanması ve değerlendirmesi gerekir. Komünist rejim ise istihsal sahaları ve vasıtalarını tamamen devletin eline alması ve devlet idaresinde kullanılması şeklinde tarif olunabilecek bir sistemdir. Bu sistem ziraata tatbik olununca, çiftçi muay-

yen bir ücret veya karşılıkla çalıştırılan ırgat haline gelmekte ve çevresile olan gönül bağılılığı kopmaktadır. Toprağın, nebatın, hayvanın ve diğer üretim vasıtalarının iyi bakılıp bakılmamasile doğrudan doğruya bağlantısı kalmamaktadır. Bu halin neticesi olarak ziraatın verimi kaybolmaktadır.

Bir devlet olarak kurulup geliştiği dört yüz senelik devre içerisinde Rusyada ziraatın düzeni, bir türlü diğer Avrupa memleketlerinde câri olan ferdi mülkiyet, hür teşebbüs ve serbest rekâbet prensiplerine kavuşturulamamıştır. Komünist rejimin topyekûn devletleştirmesi tutumu da eski sistemlerden çok daha zararlı sonuçlar vermiştir.

Marksist sistemin Rusya ziraatında otuzbeşyılık bir tatbikatından sonra, son zamanlarda bu sistemden ayrılma yolunda bir hareket başlamış bulunuyor. Bu yeni hareket, tarih boyunca insanlığın en uygun ve faydalı bulduğu ferdi mülkiyet ve serbest çalışma düzeninin ihyası istikametinde gelişmektedir.

Çarlık devrinde Rusyanın diğer Avrupa memleketlerinden geri ve Ortaçağ hayatını yaşayan bir toplum halinde kalışı, özellikle, toprak mülkiyetinde gerekli reformları yapamamış olmasına bağlanır. 1917 ye gelinceye kadar Rusya Feodalizmi yıkamamış son Avrupa devleti idi. Halbuki, Avrupada Rönesans onbeşinci asırda başlar. Protestanlığın doğuşu ile dinde reform hareketleri gelişir. Sosyal ve iktisadi düzenin islahı yolunda fikri cereyanlar kuvvetlenir.

İngilterede, toprak beylikleri olan Lordluklar onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda islah edilmiş ve ziraat arazisi, fiilen onu ekip biçen çiftçilerin eline bırakılmıştı. Kıta Avrupada ise, Fransız ihtilâli ile derebeylik yıkılmış, halk topluluklarının yaşama ve çalışma hürriyetleri ziraat da dahil her sahada sağlanmıştı. Rusya, bir devlet olarak kurulduğu yıllardan itibaren, menşei kuvvet ve ilk işgâle dayanan toprak beyliklerine bölünmüş bir memleketti. Onyedince yüzyıl ortalarında, o devrin bir zarureti olarak ziraat faaliyetlerini elemeğinden mahrum bırakmamak maksadı ile köylüleri toprak sahibinin emrine veren ve toprağa bağlayan bir kanun çıkarılmıştı. Çar Aleksî tarafından 1649 yılında çıkarılan bu kanun ile Rus köylüsü (serf) toprak kölesi haline getirilmişti.

Onsekizinci yüzyıl başında Büyük Petro tarafından ele alınan ve Birinci Katerina zamanında devam olunan reform hareketleri, ordunun ve bir kısım müesseselerin islahından ileri geçememiştir. Bu islahat geniş bir kültür ve rönesans hareketi olmaktan uzaktı. Dinde taassup ve ziraatta serflik kaldırılamamıştı. Aksine, bu reformlar köylünün

yükünü artırmış; daha çok ezilmesine yol açmıştı. Toprak rejiminin islahı ve köylünün serflikten kurtarılması meseleleri onsekiz ve ondoku - zuncu yüzyıllarda Rusyanın başlıca ekonomik ve sosyal konusunu teşkil eder. Toprak köleliğinden kurtulmak hususunda ilk hareket 1773-74 yıllarında meydana gelen Pigachov ihtilâlidir. Batı Rusyada meydana gelen bu hareket iyi idare edilememiş, hukukî bir sonuç sağlayamamış ve devlet kuvvetile şiddetle bastırılmıştı. Napolyon istilâsından sonra, Ondokuzuncu yüzyılın birinci yarısında, Alman milliyetçiliğinden alınan ilhamlarla nasyonalizm cereyanları kuvvetlenmiş, Rus milliyetçiliği ile meşbu bir orta sınıf belirmeğe başlamıştı. Lâkin, bu cereyan köylere ve köylülere yayılamamıştır. Yüzyılın ikinci yarısında, özellikle, ordunun insan kaynağı olması bakımından köylünün sosyal durumu; ve memleketin başlıca iktisadî faaliyeti ziraat olduğu cihetle devlete daha fazla vergi ve gelir sağlama zorunluğu köylü ve toprak konuları üzerinde fikir cereyanlarını geliştirmiş, (Zamlya-i-Volva) toprak ve hürriyet adı verilen yeni bir hareket doğmuştu. 1861 yılında serflik kaldırılmıştır. 1870 yılında da, bir parlamento kurulmasını ve ziraat arazisinin devletleştirilmesini savunan fikir hareketleri başlamıştı.

Ancak, toprak köleliğinin kaldırılmış olması Rusya ziraatında belirli bir gelişme sağlayamamıştır. Çünkü, köylüye ekip biçeceği ve kendini geçindireceği arazi verilmediği için çiftliklerden ayrılan büyük topluluklar daha çok sefaletе düşmüş; öte taraftan, toprak sahibi asilzadeler de arazilerini ektirip biçtirecekleri kol kuvvetinden mahrum kaldıkları için çiftliklerini verimlendiremez olmuş ve yıldan yıla fakir ve zayıf düşmüşlerdir. Bu durum, Rusyayı memleket olarak iktisadî güçlülere ve büyük sıkıntılara sürüklemiştir. Rus köylüsünün cehâlet, dinî taassup ve koyu bir fakrüzaruret içinde bulunması ve bu durumun islahı için müessir tedbirler alınamamış olması Çarlık rejiminin yıkılmasile neticelenen Bolşevik ihtilâlini hazırlamıştır.

Lenin, köylüyü kendi tarafına almak için toprak dağıtacağını ve çiftçileri refaha kavuşturacağını vâad etmişti. Nitekim, Bolşeviklerin iktidara gelmesini sağlayan 25 Ekim 1917 hareketinden sonra Lenin'in en önemli meseleler olarak ele aldığı dört konudan biri ve başta geleni toprak meselesi idi.

Bolşevik partisinin programında ziraat arazisinin devletleştirileceği prensipî yer aldığı halde, Lenin, o sırada Rus köylüsünün arzularına uymayı zarurî görmüş; ziraat arazisi aile mülkleri halinde köylüye dağıtılmıştı. Daha sonra, 1921 Martında, (N E P) yeni iktisadî düzen olarak ilân edilen hükümet programında, toprağın, onu işleyecek insanlara bırakılmasının lüzum ve zaruretine işaret ediliyor ve ziraattan nakdî vergi

alınmasının uygunluğu ifade ediliyordu. Bu yeni düzende sanayi, iç ve dış ticaret devletin elinde kalıyor; küçük sanat erbabının serbest çalışmasına müsaade olunuyordu. Köylülere de, kendilerine dağıtılan toprakları serbestçe ekip biçme ve elde ettikleri mahsulleri mahalli pazarlarda serbest fiyatlarla satma imkânları tanınıyordu.

Bu kararın tatbikinden sonra Rusya ziraatı tarihinin en verimli devresine girmiş; köylü gayretle çalışmış, istihsalı artırmış ve ihtiyaçlarını karşılayacak hale gelmişti. Nitekim, 1922 yılında Rusya hububat ihracına başlamış, ve müteakip senelerde de ihracat, 1914 den önceki seviyesine ulaşmamakla beraber önemli miktarlarda artmıştı. 1926 - 1927 yıllarında ekim sahası harpten önceki genişliğe ulaşmış, 90 milyon hektarın üstüne çıkmıştı. Ziraî nüfus miktarı da 1914 de 114 milyon iken 1926 yılı sonunda 121 milyona ve çiftçi aile adedi 25 milyona yükselmişti.

Birkaç yıl içinde kaydedilen gelişmeler Rus köylüsünün kalkınma devresine girdiğini ifade etmez. Çünkü, ziraat mahsullerini köylüden satın alırken devletin verdiği fiyat bunların maliyet bedellerini güç karşılıyor ve çoğu zaman maliyetlerinin altında kalıyordu. Ziraî müstahsilin kazancı sanayi işçilerinin kazançlarının çok altında idi. Bolşevik idareciler süratle kalkındırmayı düşündükleri sanayiin yükünü kalabalık halk topluluğu olan köylülere yüklemekte idiler. Bu durumda köylülerin fazla mahsul yetiştirme hevesleri kırılmaya ve kendi ihtiyaçlarından fazla yetiştirmeme yolunu tercih ettikleri görülmeğe başlamıştı. Şehirlerde oturan ve yıldan yıla hızla artan sanayi işçisini beslemek zorunluğu karşısında hükümet yeni bir takım tedbirler almaya tevessül etti. Bir taraftan ,fenni usuller ve makine tatbiki ile ekim sahalarını genişletmek ve verimi artırmak; diğer taraftan, kulak adı verilen ve köy kapitalistleri addedilen mal sahibi çiftçilerin rejim için tehlike teşkil ettikleri ve tasfiye olunmaları gerektiği mülahazalarile, 1927 yılının Ocak ayında toplanmış olan onbeşinci parti kongresinde yeni ve önemli kararlar alındı. Aile işletmelerinin tasfiyesile Marksizmin ziraat sahasında tatbiki demek olan kollektif ziraat sistemine geçildi. NEP devresi kapandı. Memleketin kalkınması için yeni hamleler yapılmasına kanaat getirilmiş ve sanayi, ziraat ve eğitim konularını içine alan birinci beş yıllık plân hazırlanmıştır. Plânın temel fikrini tabii servet kaynaklarının ve insan emeğinin daha iyi kullanılması, daha çok verimlendirilmesi teşkil ediyordu. Ziraatın ihtiyacı olan makine ve teknik malzemenin temini için de sanayiin süratle geliştirilmesi konusu üzerinde durulmuştu.

Onbeşinci parti kongresinin hazırladığı yeni düzende ziraat sektörü ile ilgili temel prensipler şunlardı :

Ziraat toprakları tamamen devletin malıdır. Arazi alınmaz, satılmaz, kiraya verilemez. Aile mülkleri kaldırılmış, işlenen toprakların hepsi birleştirilmiştir. Köylüler devlet tarafından kurulacak işletmelerde çalışacaklardır.

Ancak, toplu çalışma hareketi 1928 ve 1929 yıllarında mecburi tutulmamış; kurulan işletme kooperatiflerine köylülerin gönüllü olarak katılmaları istenmişti. Beklenen hareket olmayınca da 1930 yılında mecburi kolektivizasyon başlamıştı.

Kollektif ziraat, Rusyada şu esaslar üzerine kuruldu :

Bir köyün, bir bölgenin köylüleri ellerindeki istihsal vasıtaları ile birlikte bir işletme kooperatifine girerler. Kooperatife hükümetçe muayyen bir arazi sahası tahsis edilir. Burada yapılacak ziraatın nevi de devlet (Merkezi Plânlama Dairesi) tarafından tayin olunur. Kolhoz adı verilen bu işletme her yıl muayyen miktarda mahsul yetiştirmeye ve devletçe tayin edilen bir fiyatla bu mahsulü devlete satmağa mecburdur.

Tayin edilen miktardan fazla istihsalde bulunur ve teslim ederse, fazla teslimatın bedeli primli olarak ödenir. Kolhoza dahil köylüleri oturdukları evler bırakılmakta, kendi ihtiyaçları için de, kolhoz arazisi dışında ve ekseriyetle evlerinin çevresinde iki ilâ beş dönüm arazi tahsis edilmekte idi. Ayrıca, her aileye bir inek, iki buzağı, bir domuz ve yavruları, ondan fazla olmamak üzere koyun veya keçi, mikdarı tahdit edilmeyen kümes hayvanları, tavşan ve yirmi kovana kadar arı besleme müsaadesi verilmişti. Kolhoz içinde çeşitli işlere göre iş gurupları teşkil olunmuştu. Kolhoza dahil köylülerin kolhoz işlerinde çalışmaları mecburi idi. Mahsuller için iki piyasa meydana getirilmişti. Bu piyasalara göre ayrı fiyatlar teessüs ediyordu. Birinci piyasada alıcı devlettir. Önceden tayin edilen kotalar içersinde devlete teslim edilen mahsullerin bedelini muayyen fiyatlardan devlet öder. İkinci piyasa ise, yağın kasaba ve şehirlerde devletin müsaadesile kurulan serbest pazarlardır. Bu pazarlara, hemen hepsi istihlak maddeleri olmak üzere, kolhozda elde edilen mahsul fazlalarile köylülerin kendilerine tahsis edilen topraklarda yetiştirdikleri mahsullerin bir kısmı götürülüp satılmaktadır. Bu pazarlarda fiyatlar alıcı ile satıcı arasında serbestçe teşekkül eder.

Kollektif çalışmayı mecburi hale getiren karar 1930 yılı başında tatbik mevkiine konmuştu. Birkaç ay içersinde aile işletmelerinin % 60 ı kolhozlar halinde birleştirildi. Bu kollektif işletmeler elindeki arazi 1929 yılında 4.2 milyon hektar iken 1930 yılında 38.1 milyon hek-

taraya yükseldi. Kolhozlaşmaya paralel olarak ziraate makine tatbiki de hızlanmaya başlamıştı. 1927 yılında tekmil Rusyada kullanılan traktör adedi 24.500 iken bu miktarın 1931 yılında 100.000 i aştığı anlaşılmaktadır. Kolhozlarla işbirliği yapmak ve ziraatın her çeşit motör ve makine ihtiyacını karşılamak üzere, yine devlet işletmeleri olarak 1933 yılında makine ve traktör istasyonları kurulmuştu. Bu sistem 1958 yılına kadar esaslı bir değişikliğe uğramadan devam etmiştir. Lakin, faydalı olmamıştır.

Köylülerin yaşayış tarzlarını geliştirmek ve geçimlerini asgari seviyenin üstüne çıkarmak hususunda kültür, arzu ve inisiyatiften mahrum bulunması; Rusya arazisinin büyük kısmında ziraatın yağmurların miktarına ve mevsimlerin müsaadesine bağlı olması; merkezî planlamanın hazırladığı tatbikat programlarının çoğu zaman mahallî şartlar ve imkânlarla uymaması; ayrı işletmeler olan Makine-Traktör İstasyonları ile Kolhozlar arasında tam bir işbirliği kurulamaması; ve bilhassa, Kolhozların sevk ve idaresinde teknik bilgi ve tecrübe yerine parti ve politika mülahazalarının hakim olması... gibi sebeplerle uzun yıllar kolektif ziraattan müsbet sonuçlar alınmamıştır. Kısacası, Marksist düzen ziraat sahasında birçok meseleleri çözememiştir.

Artan nüfusun beslenmesi ve gelişen sanayiin hammadde ihtiyaçlarının karşılanması için ziraatın da daha fazla verimlendirilmesi gerekmekte idi. Komünist idarenin tatbikatı ise Kolhozlar üzerinde tazyiki artırmak, kotaları yükseltmek, köylülerin kendi ihtiyaçları için yetiştirdikleri mahsuller üzerine ağır vergiler koyarak ellerinde ne varsa almak ve Rus halkını asgarinin de altında yoksulluk içinde yaşamağa mahkûm etmek şeklinde cereyan etmiştir. Yirmi seneden fazla bir süre tatbik ve tecrübe edilen bu sistemin bekleneni vermediğine ve fayda sağlamadığına kanaat getirilmiş olacak ki, Kuruçev'in işbasında bulunduğu sıralarda, 1958 yılında değiştirilmesine gidilmiş; son yedi sekiz yıl içinde, kapitalist sisteme dönüş sayılabilecek bir takım yenilikler getirilmiştir. Bu yenilikleri şöylece sıralamak mümkündür :

Çiftlik evleri, ahır, kümes, anbar, depo ve samanlık gibi çiftlik binaları köylülerin özel mülkiyetine terk edilmiştir. Ailelere tahsis olunan toprak sahaları genişletilmiş ve bu sahaları istedikleri gibi kullanma serbestisi tanınmıştır. Şahıs veya aile tasarrufunda bulunan topraklardan ve özel olarak besledikleri hayvanlardan elde edilen mahsuller üzerinden alınmakta olan vergiler kaldırılmıştır. Kollektif çiftliklerden alınan vergiler de azaltılmış ve köylülerin kolhoz içindeki çalışmalarının karşılığı olan kazançları artırılmıştır.

Piyasalar ve fiyatlar birleştirilmiştir. Devletin aldığı mahsuller i-

çin de serbest piyasa fiyatlarının ödenmesi uygun bulunmuştur. Bu durum mahalli pazarlardaki fiyatları düşürmüş ve fakat, netice itibarile müstahsil ve kolhoz işçilerinin kazançlarını artırmıştır. Merkezi Planlama Teşkilâtının zirai sahaya müdahalesi kaldırılmış, kolхозlardaki istihsal faaliyetleri ihtiyaç ve isteklere göre tertip ve tanzim edilmeğe başlanmıştır. Politik tesirler yerine teknik bilgi ve tecrübeler işletmelerin sevk ve idaresine hakim olmuştur. Diğer taraftan, makine-traktör istasyonları kaldırılarak bunların yerine teknik tamir ve bakım istasyonları kurulmuş; birkaç yıl tecrübeden sonra bunlar da kaldırılmış, 1961 yılında mekanizasyon için daha ileri bir merhale sayılan Genel Zirai Makine Birlikleri tesis edilmiştir. Bu birlikler, ziraat bölgelerinin her çeşit âlet ve makinelerini temin etmek ve bunların küçük ve büyük tâmir ve bakımını sağlamak işleriyle görevlendirilmiş bulunuyor. Bu işlemlerde de verimli çalışma ve en iyi neticeyi elde etmek hususlarında idareciler serbest hareket etmektedirler.

Köylü müstahsiller gibi kasaba ve şehirlerde oturan halktan evlerinin avlu ve bahçelerinde, küçük ölçüde de olsa, ziraat yapmak ve inek, arı ve kümes hayvanları beslemek imkânı olanlar teşvik edilmekte; teşebbüste bulunanlara tohum, gübre, ilâç, yem ve diğer âlet ve malzeme devlet tarafından temin edilmektedir.

Bu kabil çalışmaların son yıllarda halkın gıda ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük faydalar sağladığı görülmektedir. Bu hareketler, ziraat sahasında serbest teşebbüs ve mülkiyet esaslarına yer verilmeğe suretile müsbet sonuçlar alınacağına açık örneklerini teşkil ediyor ve Bolşevik rejimi için bir dönüm noktasına gelindiğini gösteriyor.

Ancak, Rusya ekonomisinde ziraat sektörü bugün için en az başarılı sayılabilecek ve bir takım zorluklarla dolu bir saha olmakta devam ediyor. Marksizmin Rusya ziraatındaki tatbikatının bir başarısızlık olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu sistemden kapitalizme doğru dönüş başlamıştır. Ne derece ileriye gidilebileceğini de zaman gösterecektir.

**GAZETE VE DERGİLERLE
REKLAMINIZI
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLÂN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŐI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük .

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi · BASINKURUMU

(Basın: 18171)

BANKACILIĞIN GELECEĞİ (*)

Yazan : Claude BURİLLON

Çeviren : Alp GÜRUS

Fransız bankacılığı büyük bir değişme içindedir. İskontoda bir reform yapılmaktadır. Müşteriler artık, daha ziyade, kasa kredileri ve mobilizabl kredilerle yeni bir kredi nevi olarak uygulanmaya başlanan «Ticari alacakların mobilizasyonu kredisini» kullanmaya teşvik edilmektedirler.

Kambiyo muameleleri serbest bırakılmaya başlanmıştır. Trezoröri katsayısı sistemi yerini yavaş yavaş mecburi karşılık sistemine terk etmektedir. Bankaların kaynakları takviye edilmiştir. Özellikle mevduat bankaları, bundan böyle, müddetle bağlı olmaksızın mevduat toplayabileceklerdir; bu, uzun seneler mevcut olan nizamla göre, çok önemli bir değişmedir.

Faiz nisbetleri, mevduat toplayan diğer rakip kuruluşların (Hazine, Mevduat Sandığı, Ziraî Kredi Sandığı gibi) nisbetleri ile ahenkli bir hale getirilmiştir.

Özetlersek, bankalar, artık, hem daha fazla, hem de daha uzun vâdeli mevduat toplama imkânına kavuşmuşlardır. Bu, onlara, sınaî cihazlanma ve inşaat için daha uzun vâdeli kredi açma gücünü kazandırmıştır. Hattâ, sınaî teşebbüslere daha geniş ölçüde iştirâk etme imkânını da sağlamıştır.

Bankaların araştırma servisleri günden güne inkişâf etmekte ve danışman rolleri de önem kazanmaktadır.

Makineleşme, uzun zamandanberi, sür'atle gelişmektedir.

Gerek mevduat, gerek kredi açısından fertlerle olan ilişkiler kuvvetlenmektedir.

Bunlar Fransız bankacılığının değişmekte olduğunu gösteren olaylardır.

(*) La Banque Dergisinin Ocak/1967 sayısından çevrilmiştir.

Gelecek senelerde durum ne olacaktır? Bu soruya cevap bulabilmek için Chase Manhattan Bank başkanı M. David Rockefeller'in «İş Hayatında Yaratıcı Muhayyile» adlı kitabını okumak faydalı olur.

Bu kitapta Rockefeller'in Amerikan bankalarının geleceği için söylediği şu sözler, hiç şüphe yok ki Fransız bankacılığı için de aynen uygulanabilir: «Hesabınız her ay sonunda aldığınız ücret veya maaş dolayısıyla otomatikman alacaklandırılacaktır; keza, vereceğiniz talimat üzerine, tasarruf hesabınıza yatırılacak meblağ, klübünüze ödenecek aidat, borçlarınızın faizleri, havagazı, elektrik, telefon ücretleri ve evinizin diğer masrafları da aynı şekilde hesabınıza borç kaydedilecektir.»

«Eğer borç para almayı arzu ediyorsanız, size daha önceden tahsis edilmiş olan bir açık kredi hesabı üzerine, tabiatile tesbit edilen limit dahilinde, bir çek çekmeniz kâfi gelecektir.»

«Şehirde alışverişe çıktığınız vakit, genel kredi kartınızı büyük mağazaların, küçük dükkânların veya süpermarşelerin kasasına göstermekle iktifa edeceksiniz, faturalar doğrudan doğruya bankanıza gönderilecek ve bedelleri hesabınıza borç geçirilecektir.»

«Periodik olarak, ordinatör, hesabınıza geçirilen bütün alacak ve borç kayıtlarını müfredatlı bir şekilde gösteren hesap hülâsaları çıkaracaktır, aynı zamanda değişebilir sermayeli bir yatırım şirketine yatırdığınız paranın durumunu da size bildirebilecektir. Hattâ sene başında, gelir vergisi beyannamenizi de tanzim edebilecektir»

M. Rockefeller şunu da ilâve ediyor: «Bu yola şimdiden girmiş olan ekseri bankaların bu nevi hizmetleri 1975 senelerinde müşterilerine arz edebileceklerine kani bulunuyorum.»

Biz de bu kanaate katılıyoruz. Daha da ileri giderek, diyebiliriz ki, Müsterek Pazar bünyesinde de karşılıklı etkilerle bir takım değişmeler vuku bulacaktır.

Fakat bankaların kendi aralarındaki karşılıklı tesir derecesi ne olacaktır?

Geçen yıl, Cologne'da Rhin'in Tasarruf Sandıkları Müdürleri önünde verdiğimiz bir konferansta yabancı tatbikatçıların Fransız bankacılık sistemi hakkındaki yüksek seviyedeki bilgilerinden hayrete düşmüştük. Onlar, bizim faiz nisbetlerini biliyor, kendilerinki ile mukayese ediyor ve Fransa'da açacakları bir şubeden sağlayacakları menfaatleri büyük bir anlayışla muhakeme ediyorlardı.

Belçika'da yayımlanan «La Ravue de la Banque'in» Haziran 1966 sayısında, «Müsterek Pazarda banka fonksiyonunun yeni perspektiflerini» tahlil eden M. Michel Grofils de bu hususta şöyle bir fikre sahiptir:

Önemli yatırım kredileri talep eden uluslararası çapta büyük firmaların varlığına rağmen, bugüne kadar ülkelerin birbirinden elde ettiği krediler tali derecede kalmıştır.

M. Grofils'in belirttiğine göre, yeni yabancı bankalar Müşterek Pazar ülkelerine yerleştiği ve para birliği çerçevesi içinde bünyeler arasında bir kaynaşma vuku bulduğu nisbette, kredi ve diğer hizmetlerin de fiyatına şamil olmadıkça, münhasıran servislerinin iyileştirilmesine yönelmiş olan bir rekâbetin bugünkü şekliyle devam edeceğine ihtimâl verilemez.

Faiz nisbetleri üzerindeki rekâbet, şüphesiz, her ülkede bankacılık mesleğini etkileyen kanunlara, adetlere ve meslek teşekkülleri arasındaki anlaşmalara vakıf olunmadan düşünülemez.

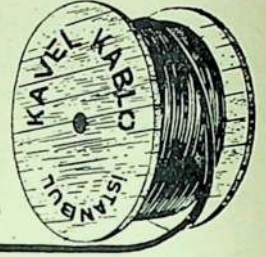
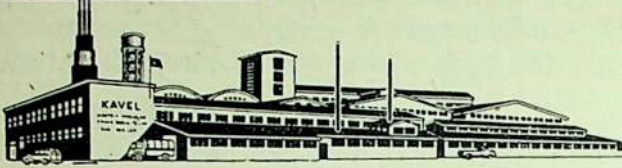
Öte yandan, eğer para birliğine geçilmesi düşünülüyorsa, Altılar arasındaki dış mübadelelerin artan temerküzü ile bankaların, belirli bir anda kambiyo muamelelerinin ve bunlardan sağladıkları gelirlerin birdenbire azalmasına şahit olunması gözden uzak tutulmamalıdır.

Bu yeni dengesizlik kaynağı ve daha geniş bir transfer sistemi içinde buna bir hal çaresi bulma lüzumu, zaruri olarak, Birliğe bağlı üye memleketlerin bankaları arasında bir füzyon hareketine yol açacaktır.

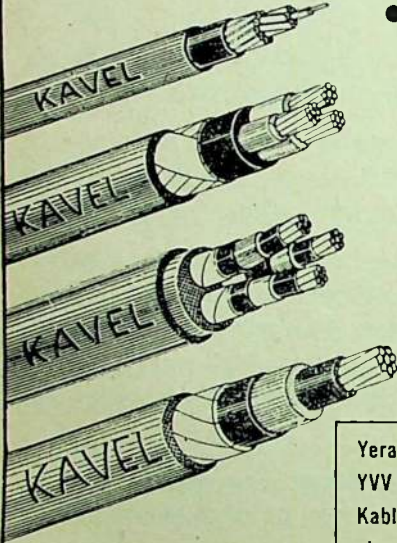
Ancak, şimdilik, aynı ülkenin banka kuruluşları arasında sık sık yaklaşımlar vuku bulmakla beraber, Avrupa ölçüsünde durum böyle değildir. M. Grofils'e göre, Amerikan ve İsviçre bankalarının hakim bir durumda olmaları dolayısıyla Euro-Dollar piyasasındaki muamelelerin Müşterek Pazar içindeki banka şebekesinin kuvvetlenmesinde esaslı bir rol oynayacağı söylenemez.

Onun vardığı sonuç, oldukça ihtiyatlıdır. Bünyeler arasında bir kaynaşma olacaktır, fakat bu, muayyen bir süre için oldukça zayıf kalma-ya mahkûmdur.

KAVEL

PLASTİK İZOLELİ:

- YERALTI KABLolari
(Yüksek ve alçak gerilim)
- ANTİGRON KABLolar
(Kurşunlu, Kurşunsuz)
- İÇ-DİŞ TESİSAT TELLERİ
- OTO ENSTALASYON TELLERİ
- RADYO MONTAJ TELLERİ
- TELEFON TELLERİ

Yeraltı Kablosu NK-NKBA'ya nazaran üstün özellikleri haiz YVV (NYV) YVMV (NYCY) YVŞV (NYFY) YVMHV (NYCEY) Kablolarında ve her tip iletkenlerde **KAVEL** markası standartlara uygunluğun ifadesi ve üstün kalitenin sembolüdür.

- EMAYE BOBİN TELLERİ
(0.10 mm den 3 mm ye kadar)
- HER ÇEŞİT SUN'İ DERİ
- YER MUŞAMBASI

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE – İSTANBUL

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO - İstanbul

PİYASA DURUMU

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ

I — PİYASA HABERLERİ

A. İç Ticaret:

Piyasalarımızda beklenen canlılığın karşılaştığı yeni bir durum bu devrenin en önemli konusu olmuştur. Bu, banka kredilerinin çok kısılması ve nakit para darlığının şiddetle hissedilmesidir.

Nakit darlığının sebepleri muhtelif tesirlerin bir araya gelmesile izah edilmektedir. Bu sebeplerin başında, Merkez Bankası emisyonlarının 1967 Ocak ayından Mayıs sonlarına kadar 600 milyon TL. azalması gelmektedir. Bundan başka, Mart ayında ve daha sonraki aylarda ödenen vergilerle, mühim miktarda para Maliyeye intikâl etmiş, buna mukabil Devlet yatırımları beklenen gelişmeyi gösteremediğinden para arzı fazlalaşmamıştır. Diğer taraftan, 18. Kota dolayısıyla yapılan ithâl müracaatları önemli miktarda paranın bankalarda bağlı kalmasına sebep olmuştur.

Sınaf üretim 1967 başından beri piyasa taleplerini karşılamaya çalıştığından, sanayicilerin kredi talepleri artmış, fakat Merkez Bankası, sanayicilerin reeskont limitlerinde % 15 civarında bir kısıntı yaptığından, bu taleplerin karşılanması zorlaşmıştır. Bunlardan başka, bazı bankaların büyük yatırımlara iştirakleri sebebiyle likidite durumlarının sıkıştığı da piyasada söylenmektedir.

Ayrıca, son İsrail - Arap çatışmasının bankaları kredi verme bakımından daha temkinli olmaya sevkettiği akla yakın gelmektedir.

Bu duruma bir çare bulmak, emisyonu arttırmak, banka kredilerini genişletmek zarureti vardır. Zira, yeni mahsül devresine girilmektedir. Bu durum zirai mahsüllerin finansman ihtiyacını geliştirecektir. 19. Kotanın 4 Temmuz 1967 de ilânı beklendiğinden, ithalâtçıların gerekli muameleler için munzam kredi talepleri artacaktır. Temmuz ayında bazı vergilerin ödenmesi, Haziran ortalarında ilân edilen Anlaşmalı Memleketler kontenjanlarının gerçekleşmesi için de kredi talepleri olacağından, bu konuda bankaların ticaret âlemine imkân açmaları gerekmektedir. Bankaların ve ticaret âleminin, Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili mercilerle müzakerelere başlayacağı umulmaktadır.

B. Dış Ticaret:

Yazımızın dış ticaretle ilgili bölümünde de görüleceği üzere, son zamanlarda

dış ticaretimizde bir yavaşlama ve gerileme müşahade edilmektedir. Bu durumun sebeplerinden birisi ihracat mevsiminin geçmeye başlamasıdır.

Pamuk rekoltesinin büyük bir kısmı iç tüketime gitmiş, piyasa fiyatlarının yükselmesi dolayısıyla dış satış imkânları da daralmıştır. Çekirdeksiz kuru üzümün Rusya'ya 5.000 tonluk sevkiyatı bu piyasada canlılık yaratmıştır.

4 Temmuz 1967 tarihinde ilânı beklenen 19 uncu Kota çalışmaları son safhasına gelmiştir. Bu kotanın daha ziyade sanayici ithalâtını kolaylaştıracak bir karakterde olacağı sanılmaktadır.

Diğer taraftan Milletlerarası ticareti geliştirmek maksadile çalışmalar yapan Kennedy Müzakereleri sonuçlandırdığından, az gelişmiş memleketlerin ihraç maddelerine yapılan tarife indirimlerinin hemen uygulanmasına geçilecektir. Bu uygulamalar, başlıca ihraç maddelerimizi alıcı memleketlerin düşük gümrük tarifeleri ile ithâl etmeleri demektir ki, kuru üzümde bu indirim İngiltere'de % 50 den fazla; fındıkta; İsveç'te gümrükten muaf, Japonya'da % 50, Finlandiya'da % 50 den fazladır. Turunçgillerde, Antep fıstığında, afyon ve meyan kökü hülâsasında da önemli indirimler yapılmıştır. Bu durumun ihracatımız üzerinde olumlu tesirleri beklenmelidir.

Dış Ticaret konusunda Kıt'a Çin ile Memleketimiz arasında bir kliring anlaşması hazırlıkları yapılmaktadır. Bu anlaşmadan yararlanmasını bilecek tacirler. Hükümetin de desteğiyle, Sovyet Rusya bloku memleketleri ile gelişen ticarî münasebetlerimize bir denge getirilmesini sağlayabilirler kanısındayım.

C. Sanayi:

Geçirdiğimiz devre içinde İstanbul Sanayi Odası'ndaki kayıtlara göre mensucat sanayii ile ilgili 9 firma işe başlamıştır. Toplam sermaye 3,6 milyon TL., işçi sayısı 200 dür. Metal sanayi kolunda 8 yeni firma, 4,2 milyon TL. toplam sermaye ve 86 işçi ile iş hayatına atılmıştır. Ayrıca kimya sanayi kolunda 4 firma işe başlamıştır. Bu firmalardan en önemlileri, Bivat, Bidon, Varil ve Teneke Sanayii A.Ş. ile, Bik Aşpest Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. dir.

Biri Ankara'da diğeri İstanbul'da olmak üzere 2 büyük çimento fabrikasının kurulması için teşebbüse geçilmiştir. Ankara'da kurulacak fabrikanın yeri tespit edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca Bartın'daki mevcut çimento fabrikasının 150.000 ton olan kapasitesinin 1968 yılında 75.000 ton daha artırılması kararlaştırılmıştır.

Tevsi edilmesi kararlaştırılan diğer bir tesis de Sümerbank'ın Filyos ateş tuğlası fabrikasıdır. Buna göre yeni durumda fabrikanın kapasitesi iki misline çıkacaktır.

Adana'da Ziraat Araştırma ve Mücadele Enstitüsünün Hacı Ali köyünde kurduğu elektronik kontrollü savgin fabrikasının çalışmaya başladığı ve başarılı olduğu öğrenilmiştir. Bu tip fabrikaların yayılacağı ifade edilmektedir.

II — PİYASA HAREKETLERİ

A — Sanayii Mamülleri:

1 — Dokuma Sanayii Mamülleri :

a) Yünlü Dokuma :

Bu piyasa mevsim itibariyle çok durgundur. Buna rağmen fiyatlarda bir ha-

reket görülmektedir. Yünlü dokuma piyasası için «ölü mevsim» olan bu devrenin devam etmesi normaldir.

b) Pamuklu Dokuma :

Pamuklu dokuma piyasası da durgunluk göstermektedir. Fiyat düşmeleri satışı çok yavaşlayan cinslerde olmuşsa da pek önemli değildir. Bu durumun, mevsimlerledikçe değişmesi ve piyasanın canlanması beklenmektedir.

2 — Züccaciye ve Pencere Camı :

a) Züccaciye :

Bu piyasadaki durgunluk devam etmektedir. Mal stokları yeterli, talep isteksizdir. Yaz ayları süresince bu durumun devam etmesi beklenmektedir.

b) Pencere Camı:

Pencere camı piyasasındaki durgunluk değişmemiştir. 4 - 5 - 6 mm. lik cinsler hariç diğer cinslerin arzı yeterlidir. Çayırova mamüllerinin piyasaya arzı beklenmektedir.

Durgunluk, buzlu cam piyasasında da mevcuttur. Bu durum ve ithâl mallarının gelmesi fiyatların 1-2 TL. gerilemesine sebep olmuştur. Bu piyasada önümüzdeki devrede bir hareket beklenmemektedir.

B — İnşaat Malzemesi:

1 — Yuvarlak Demir :

İnşaat piyasasında dikkati çeken husus, Anadolu'da bu piyasanın oldukça canlı, İstanbul'da ise durgun olmasıdır. Karabük'ten küçük alarak işleyen ve mamül halde ihtiyaç sahiplerine arz eden imalâtçıların gelişmesi ile taleplerin ağırlık merkezinin Karabük'e kaydığı anlaşılmaktadır.

Arzın yeterli oluşu ve Karabük piyasasının rekâbeti fiyatların gerilemesine sebep olmuştur. 6 - 10 mm. lik demirlerde 5 - 10 kuruş, 12 - 14 mm. lik demirlerde 6 - 8 kuruş fiyat düşmesi müşahade edilmiştir.

1967 Mayıs itibarile fabrika satışları şöyledir:

6 mm. lik firkete	200	Krş.
6 mm. lik kangal	195	Krş.
18 mm. lik yuvarlak	185	Krş.
10 mm. lik yuvarlak	195	Krş.
12 mm. lik yuvarlak	182 — 184	Krş.
14 mm. lik yuvarlak	180 — 182	Krş.

Yuvarlak demir piyasasında arzın bol olması yüzünden serbest piyasada fiyatların gerilemesi ve Karabük fabrikalarınca tespit edilen seviyenin altına düşmesi muhtemel görülmektedir.

2 — Profil Demir :

Bu piyasada arzın yeterli ve rekâbetin şidetli olması fiyatları sabit tutmuş, fakat Avrupa mallarında T demirlerinde 20 - 25 kuruş, lama demirlerinde 5 - 10

kuruş gerileme olmuştur. T demirleri ve köşebent fiyatlarının devre sonu itibarile arzettiği manzara şöyledir:

T demirleri:

25 X 25 X 3	270	Krş.
30 X 30 X 3	270	»
35 X 35 X 3	270	»
40 X 40 X 4	270	»
50 X 50 X 5	265	»

Köşebent:

20 X 20 X 3	290	Krş.
25 X 25 X 3	220	»
30 X 30 X 3	220	»
35 X 35 X 4	240	»

Bu kalemlerde, beklendiği gibi fiyatlar istikrara kavuşmuştur. Rekâbetin fiyatları biraz daha aşağıya itmesi beklenebilir.

3 — Çimento :

Bu piyasada arz yeterli talep çoktur. Canlılık gösteren çimento piyasasına fiyat istikrarı getirmeye çalışan Sanayi Bakanlığı, fiyatları 10 TL. seviyesinde tutmak için Bartın fabrikasından 30.000 ton, Pınarhisar fabrikasından 7.000 ton çimentonun nakliyesini ihaleye çıkarmış bulunmaktadır. Ayrıca Romanya'dan yeni bir parti ithalât yapıldığından fiyatlar 12 - 13 TL. ndan 11,5 - 12 TL. na gerilemiştir. Ancak nakli mevzu bahis olan 37.000 ton çimentonun piyasaya zamanında ulaşması temin edilmezse, fiyatların artan talep karşısında yine yükselen bir seyir göstermesi beklenmelidir.

Balıkesir fabrikasının beyaz çimento imâlinden vazgeçmesi arzı yetersiz kılmaktadır. Bu durum fiyatları 50 - 55 TL. na yükseltmiştir. Pınarhisar fabrikasının beyaz çimento yapması kararlaştırıldığından bir müddet sonra fiyatların inmesi beklenmektedir.

4 — Kereste :

Kereste piyasasında normal canlılık devam etmektedir. Ancak, bu durum fiyatlara pek tesir etmediğinden geçen devre ile arada fiyat farkı yalnız üstün evsafılı çam kerestesinde olmuştur. İnşaat mevsimi hızlandığından önümüzdeki devrede fiyatların biraz yükselmesi beklenmektedir.

1967 Haziran sonu itibarile toptan fiyatlar şöyledir:

Çam (doğramalık)	800 — 950	TL.
Çam (kaba işler için)	600 — 700	TL.
Çıralı çam (üstün evsafılı)	950 — 1100	TL.
Kök nar (doğramalık)	680 — 725	TL.
Kök nar (kaba işler için)	650 — 850	TL.

5 — Karo fayans :

Piyasaya arz yeterli olduğundan fiyatlar gerilemiştir. Çanakale Seramik, Sümerbank ve Gorbon fabrikaları mamülleri kalite itibarile tutulmaktadır. Bu re-

kabetin tesirile, gümrüklerde bulunan 800.000 adet Japon malı karo fayansın çekilmediği ifade edilmektedir.

1967 Haziran sonu itibarile fiyatlar şöyledir:

Yerli ekstra	96 — 97 Krş.
Yerli standard	93 — 94 »
Yerli üçüncü	82 — 93 »

Bu piyasanın istikrarlı olduğu ve fiyat hareketleri beklenmemesi gerektiği anlaşılmaktadır.

C — Gıda Maddeleri:

1 — Bakliyat ve Pirinç :

Taze sebzenin mevsim itibarile bollaşmaya başlaması, bakliyat piyasasındaki durgunluğun sebebi olmaktadır. Bu durum bazı kalemlerde fiyat gerilemelerine yol açmıştır. Diğer taraftan yeni mahsule karşı eski stokların azaltılması arzusu da bir sebep olarak sayılabilir. Bu halin daha bir iki ay devam etmesi beklenebilir.

1967 Haziran sonu itibarile bakliyat fiyatları şöyledir:

Dermason fasulye	240 — 300 Krş.
Horoz fasulye	215 — 260 »
Nohut	180 — 230 »
Kırmızı mercimek	225 — 240 »
Yeşil mercimek	230 — 280 »

Pirinç piyasası da nisbi bir durgunluk göstermektedir. Fiyatlarda beklenen gerileme gerçekleşmiştir. Bersani 260 - 300 kuruştan, Karolin 315 - 350 kuruştan, Viyolin 235 - 285 kuruştan, Maratelli cinsi ise 230 - 255 kuruştan muamele görmüştür.

Fiyatlardaki gerilemenin bir devre daha devam etmesi beklenmektedir.

2— Zeytinyağı ve diğer Nebatî Yağlar :

Margarin piyasasında geçen devrede başlayan hareket ve canlılık devam etmektedir. Arz yeterli olduğundan fiyatlar sabit kalmış 600 - 625 Krş. seviyesi muhafaza edilmiştir. Diğer nebatî yağların piyasası canlıdır. Mevsim itibarile bu canlılık normal karşılanmalıdır. Şimdilik fiyatlarda bir hareket görülmemekle beraber, talebin artmasıyla biraz yükselme beklenebilir.

Zeytinyağ piyasasında kupe ve rafine cinslerin stokları boldur. Bu sebeple piyasa canlılık göstermesine rağmen, fiyat hareketi olmamıştır. I. kupe 690 kuruştan sabit kalmıştır. Zeytinyağların ekstra cinsi olmaması, diğer nebatî yağların fiyatlarının yükselmesinin sebebi olabilir. Zeytinyağ fiyatlarının bu devrede yükseleceği pek sanılmamaktadır.

3 — Beyaz Peynir :

Beyaz peynir üretim mevsimine girilmiştir. Bu sebeple geçen yılın stokları hemen hemen bitmiş ve piyasaya bol miktarda taze mal gelmeye başlamıştır. Bununla beraber fiyatların düşmeyeceği anlaşılmakta, üreticilerin fiyatları sabit tut-

mak istedikleri, aracı tacirlerin bu durumu kabul ettikleri ifade olunmaktadır. Diğer taraftan mevsim itibarile talep artmaktadır.

1967 Haziran sonu itibarile toptan fiyatlar şöyledir: (Teneke)

Tam yağlı taze peynir	135 — 140 TL.
Yağlı taze peynir	125 — 130 »
Yarım yağlı taze peynir	80 — 90 »
Yağsız taze peynir	70 — 75 »

D — Altın Fiyatları:

1967 Mayıs ayı sonunda ve Haziran ayında altın fiyatlarının seyri şöyledir:

	Cumhuriyet	Reşat	İngiliz
29.5.1967	104.50	166.50	124
5.6.1967	105.50	166.50	125
12.6.1967	103.50	169	127
19.6.1967	103.75	171	125
26.6.1967			

E — Toptan Eşya Fiyatları İndeksi:

1959 = 100 itibarile, İstanbul toptan eşya fiyat indeksi 1967 Mayıs ayında 159,4 olmuştur. 1967 Nisan ayı indeksi 159,5, 1966 Mayıs ayı indeksi ise 149,3 idi.

F — Dış Ticaret:

1967 Mart ayına ait resmi istatistiklere göre ihracat ve ithalât rakamları şöyledir:

1 — İhracat :

1967 Mart ayı ihracatı 370.543.000.— TL. dir. 1966 Mart ayı ihracatına nazaran bu rakam 13.793.000.— TL. daha azdır. 1967 Ocak - Mart devresi ihracatı da 1966 yılının aynı devresine nazaran 91.519.000.— TL. daha düşük bir toplama ulaşmıştır. İhracat kalemlerinde, 1967 Mart ayı zarfında artış; 1966 Mart ayına nazaran canlı hayvanlar, fındık, incir, tütün kalemlerinde olmuştur.

Azalma ise üzüm, arpa, tohumlar, madenlerde, özellikle krom ve pamuk kalemlerindedir.

1967 Mart ayı itibarile ihracatımız, 1966 Mart ayına nazaran A.B.D., Fransa, İtalya, Lübnan ve Rusya'ya artma; Batı Almanya, Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, İngiltere, İsrail ve İsviçre'ye azalma göstermiştir.

2 — İthalât :

1967 Mart ayı ithalâtı 506.160.000.— TL. dir. Bu rakam 1966 Mart ayına nazaran 119.468.000.— TL. daha azdır. 1967 Ocak - Mart devresi ithalâtı ile 1966 yılının aynı devresi mukayese edilince, içinde bulunduğumuz yıla ait devrede ithalâtın 169.997.000.— TL. gerileme kaydettiği görülmektedir.

1967 Mart ayı itibarile ithalâtımız 1966 Mart ayına nazaran, akaryakıt, ilaç ve boya, mensucat ve iplikler, demir ve çelik, nakil vasıtaları kalemlerinde azalmış; don yağları kaleminde artma göstermiştir.

1967 Mart ayı ithalâtı ise, 1966 Mart ayına nazaran, Avusturya, Çekoslovakya, İngiltere, Rusya ve Suudi Arabistan'dan artmış; Batı Almanya, Belçika - Lüksemburg, A.B.D., Fransa, İsrail, İsviçre, İtalya ve Lübnan'dan azalmıştır.

OKUYUCU SORULARI

Eskişehir'den bir okuyucumuzun sorusu :

Soru : Vâdesinde ödenmeyen bir poliçe veya bono bedelini, hâmin, muhatap veya borçludan talep edebilmesi için zamanında protesto-
nun çekilmiş olması şarttır mı?

Cevap : Bu soruya Dergimizin 2. cilt, 3. sayısında, başka bir soru dolayısıyla temas edilmişti.

Zamanında protesto çekilmemesiyle hâmil ancak keşideci ve ciran-
ta gibi poliçe veya emre muharrer senetten dolayı taahhüt altına gir-
miş diğer kimselere karşı müracaat hakkını kaybeder, poliçeyi kabul
eden muhatap veya emre muharrer senet borçlusunun hâmile karşı
mes'uliyeti ortadan kalkmaz, bunlara müracaat için protestonun çekil-
mesi şart değildir (T.T.K. Mad. 642 ve 690).

Muhatap veya borçlu lehine aval veren kimsenin mes'uliyeti de aval
verdiği bu şahıslara ait mes'uliyetin aynıdır (T.T.K. Mad. 614).

Giresun'dan bir okuyucumuzun sorusu :

Soru : Bankalar Kanununun hesap vaziyeti alınmasını mecburi
tutmadığı şahıslar dışında, bankaların tacir olmıyan şahıslara kredi aç-
malarına mani bir hüküm var mıdır?

Cevap : Mevzuatımızda, bankaların krediyi yalnız tacir vasfını
haiz olan şahıslara verebilecekleri hakkında bir hüküm mevcut değil-
dir.

Bankaların hesap vaziyeti almak mükellefiyeti sadece (ticarî kre-
di) muamelelerine inhisar ettirilmemiştir. Bankalar Kanununun 46.
maddesinde, (tacir) değil, genel olarak (talep sahipleri) bahis mevzuu
edilmiştir. Bu itibarla tacir vasfını haiz olmıyan, fakat hesap vaziyeti
verebilen şahıslara da 3.500 lirayı geçse bile, kredi açılması prensip iti-
barıyla mümkündür.

Kredi açılacak şahısların tacir vasfını haiz bulunmaları; kanunun
koyduğu hükümden dolayı değil, daha ziyade bunların iflâsa tabi olma-
ları ve banka tekniği bakımından, bir emniyet tedbiri olarak banka-
rın nazarı itibara aldıkları bir husustur.

BANKA KREDİLERİNİ TANZİM KOMİTESİ KARARLARI

Karar Tarihi : 10 Mart 1967

Resmî Gazete No: 12610

Karar sayısı : 165

Tarihi : 1.6.1967

Tütün için yurt dışındaki kaynaklardan temin edilecek ön finansmana ödenecek faiz nispeti 1967 yılı için de, komisyon dahil olmak ve her ne nam ile olursa olsun bu nispeti aşmamak kaydıyla, % 7 olarak tespit edilmiştir.

Bu karar 1.1.1967 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

26.4.1967 tarihli ve 6/8064 sayılı Kararname ekidir.

Karar tarihi: 10 Mart 1967

Resmî Gazete No: 12595

Karar sayısı: 166

Tarihi: 11.5.1967

7129 sayılı Bankalar Kanununa ek 153 sayılı Kanun gereğince T. Emlak Kredi Bankasının nezareti altında tedricen tasfiyeye tabi tutulan Raybank'ın tedricen tasfiyesinde kullanılmak üzere;

a) 153 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi gereğince T.C. Merkez Bankası nezdinde tesis edilmiş bulunan Fondan 8.300.000 liranın tahsisi,

b) Tahsisi uygun görülen 8.300.000 lira ile Fon mevcudu arasındaki farkın aynı maddenin 5 inci fıkrasına istinaden T.C. Merkez Bankasından, Fon'da birikecek mebalığden derhal mahsup edilmek kaydıyla, mezkûr Fon'a avans olarak itası, Uygun görülmüştür.

*Diğer bütün Sigorta
nevileri ile birlikte ...*

**MAKİNA
SİGORTASI**

Bilim ve Teknik
Dikkatsizlik, İhmal
Kötüniyet, Sahiplik
Konstrüksiyon hatası
Malzeme hataları
Fiziki imdadlar
Kazalarda su noktası
Sanitizasyon kuzusu
Kısmatevra
Fatura
Don

**ŞEKER SİGORTA
ANONİM ŞİRKETİ**

HER TURLU
BANKA İŞLERİNİZ ve
IKRAMİYELİ TASARRUF
HESAPLARINIZ İÇİN

TİCARET BANKASI

İŞİNİZİN ve TALİHİNİZİN ANAHTARIDIR

**TÜRK
TİCARET
BANKASI**

SAYIN
HALKIMIZIN
GÖSTERMİŞ
OLDUĞU TEVECCÜH
SAYESİNDE

MEVDUATIMIZ

milyar lirayı aştı...

BANKAMIZA
GÖSTERİLEN GÜVENE
SÜKRANLARIMIZI
SUNARIZ....

ZİRAAT BANKASI